

GLASILO
SLOVEN-
SKEGA
PLANIN-
SKEGA
DRUŠTVA

PLANINSKI VESTNIK

XV.
LETNIK
□
1909
□
ŠTEV. 7

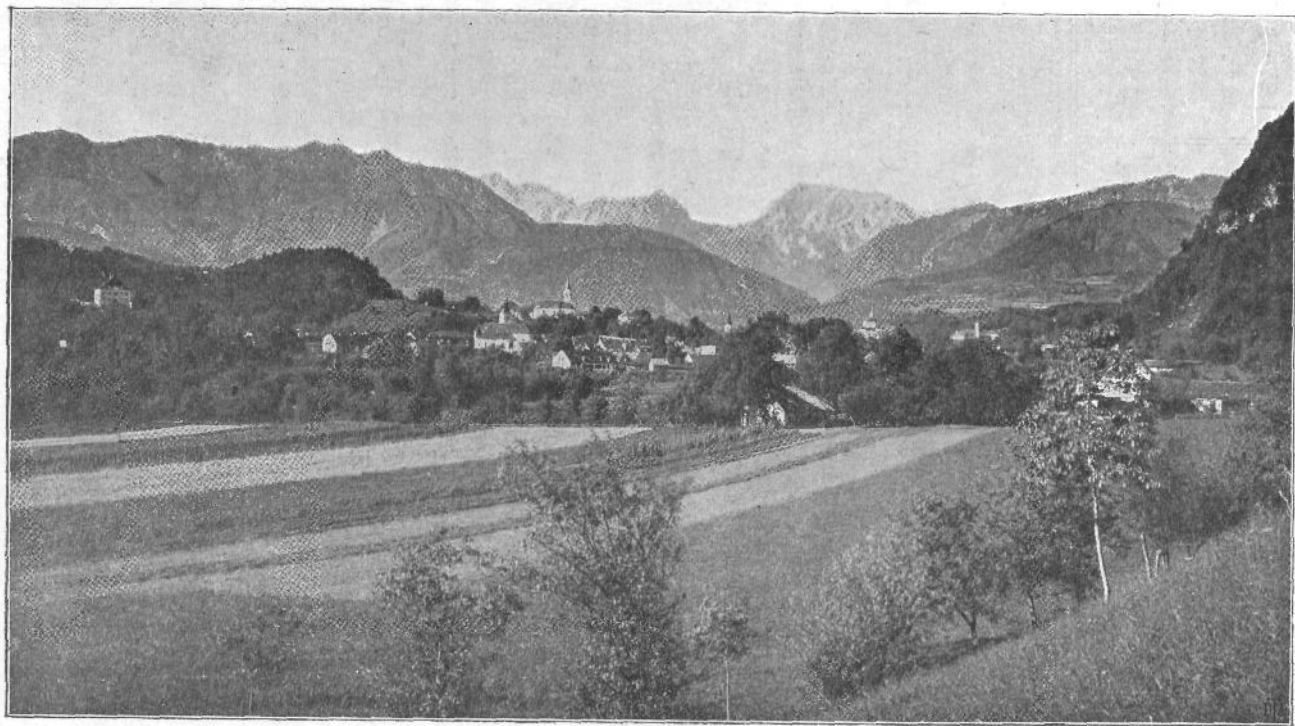
Dolina Kamniške Bistrice.¹⁾

Ferdinand Seidl.

Kamnik z okolico in njenim visokogorskim ozadjem (glej sliko 1.) štejemo med najlepše krajine na Slovenskem. Prekrasen je pogled, ki se nam nudi, ko prihajamo od Mengša in se bližamo Kamniku. Zamaknjeno motri oko bogastvo oblik in barv in svetlobnih učinkov, pa se kar ne nagleda te velike, svečane in krasne krajinske slike. Široka, prijazna ravan tvori ospredje, polno življenja. Na njenem robu se prostira ob vhodu v gorovje prikupno mestece, ki ima za Bledom najlepšo lego izmed krajev na Kranjskem. Za njim se dviga valovito gričevje, potem se vrstijo srednjevisoke gore z raztegnjenimi grebeni, v daljnem ozadju pa kipijo v nebotične višine v veličastni vrsti vitki vrhovi pravih skalnatih Alp. V vsej tej krajini vlada čudovit ritem v barvah in oblikah. Nad vso krasno sliko se razpenja v neizmernem svodu modrina neba, lije mehko svetlobo nad vso mnogoliko podobo in jo spaja v celoto. Videti je, da prošinja skrbno premišljena arhitektonska ideja vso ogromno zgradbo. Take v enotnem slogu zasnovane, v velikem merilu zvršene krajine štejemo med najlepše, kar jih je proizvedla mojstrska umetnost ustvarjajoče prirode.

Globoko v gorovju zarezana dolina Kamniške Bistrice nam nudi zložen pristop v alpski svet. Pri Stahovici smo tik ob vhodu vanj. Tu prišumi Bistrica z obilnim čistim vodovjem s severne strani, hiteč proti jugu, vanjo pa se izliva potok Črna, prišedši od vzhoda. Te dve smeri imata v načrtu zgradbe Kamniških ali Savinjskih Alp posebno veljavo, ker jima sledijo po večini gorska slemena in vodotoki.

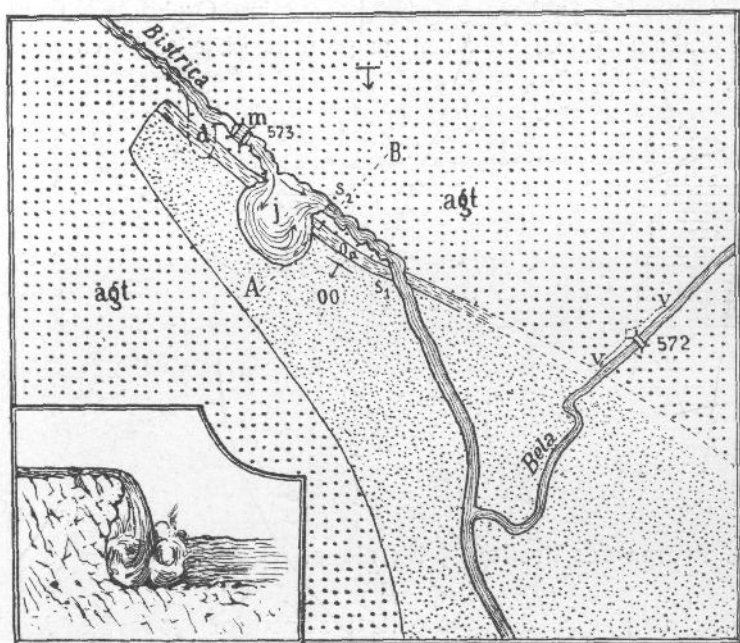
¹⁾ Na željo uredništva »Pl. V.« sem posnel odstavke o tej dolini, ki so raztreseni na raznih krajih knjige »Kamniške ali Savinjske Alpe« in jih tu združil v nekoliko skrajšani obliki.

1. Kamnik in njegovo gorsko ozadje.

Vsa ta krasna alpska skupina zatorej ne kaže toliko zasnove, kakršno ima angleški park, ki ga značijo nepravilno zasukane in zapletene poti, nego je bolj kakor vrt, ki se v njem križajo preme poti.

Bistrico spremljajo vlagi naklonjene vrbe in jelše ter pestre trate. Pri Stranjah pa se začenjajo krasni bukovi gozdovi, ki pokrivajo prisojna pobočja Bistriške doline in njenih stranskih delov, visoko gori skoro do meje drevesne rasti (1600 m). Tudi drugod po Alpah

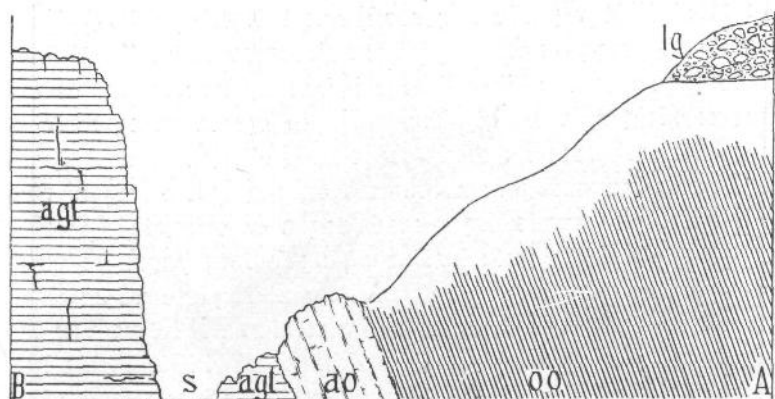
Narislal F. Seidl.

2. Predoselj z okolico. (O znakih gl. opombo na str. 136).

dajejo bukovi gozdovi prednost prisojnim in zavetnim legam. Zlasti v sklepu Bistriške doline stojijo prastara visoka drevesa z več nego meter debelim deblom.

Bukev je najlepše listnato drevo naših gozdov. Star bukov gozd je orjaško stebrovje, prekrito z zelenim, živim obokom — pravo prirodno svetišče. Sočnozeleni listi bukovih vrhov, tresoč se v lahнем vetriču se strinjajo v gosto streho. Pod njo vlada hladna, vlažna senca v mirnem somraku, ki ga le tupatam prekine val solnčnih žarkov. Ako ima dolina Kamniške Bistrice toliko posetnikov iz mestnih krogov, je to med drugim gotovo uspeh vabilne moči njenega neizmerne bukovega gozdovja. Ko stopamo ob Bistrici po kolovozni

poli aii pa po novozgrajeni promenadni stezi, nam odkrijejo prijazne vrzeli med drevjem sedaj pa sedaj pogled na gosto obraslo nasprotno pobočje, da vidimo valovje zaokroženih vrhov bukovja in vmes tupatam sivo apnikovo pečevje. Nekolikrat se pogled razširi in razgrne se očarujoča, iz krasnih barv zložena velika slika : potnika pozdravijo beli vrhovi glavnega alpskega slemenca, Grintavec, Skuta, Brana in pa Kalški Greben, dvigajoči se iznad širnega zelenega ospredja visoko pod čisto modrino nebesnega oboka. — Mimo Grohovta in Gabrskih Pečij korakamo preko vulkanskega porfirja, ki je raztaljen prodrl iz

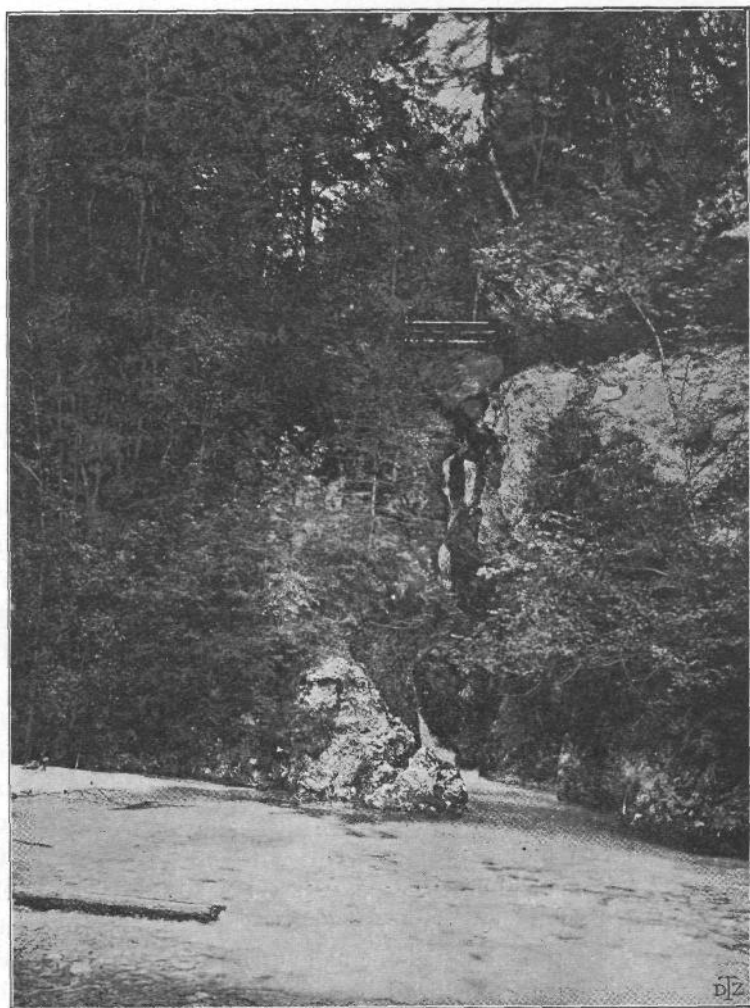

3. Prerez čez Predoselj tik slapa. (O znakih gl. str. 136).

zemeljske notrine v davni prošlosti zemeljske zgodovine. Moči, ki so ga bile dvignile iz neznanih globočin in tu zagodile, so odtlej zaspale. Okorel tiči sedaj porfirjev čok med skladovi apnika, prepereva in razpada. Le našo domišljijo pobudi in jo zaziblje v davno minolost.

V poldrugi uri dospemo od Stahovice večinoma v hladni gozdni senci do Kopišča in še čez $\frac{1}{4}$ ure do znamenitega Predoslja. (Gl. sliko 2.). Tu si je zarezala Bistrica v čvrst apnik celih 20 m globok, a le približno 5 m širok jarek z navpičnimi stenami in ga še sedaj pogloblja počasi pa vztrajno. Ta jarek zovejo »Veliki Prédoselj«. (Glej sliko 3.). Stene pa niso ravne, ampak razčlenjene. Šumno vodovje je namreč izgledalo vanje gladke dolbine in nadaljuje to delo še sedaj, ko nebrzdani tok gorskega potoka zaganja vodovje z desne obale poševno proti levi ter odtod zopet proti desni in ga tako vodi po kljukovitem potu v neumorni menjavi. Na vsakem kraju pa, kjer silni potokov stržen udarja ob skalo naravnost in pa neprenehoma,

zagloje vanjo oboklo dolbino. Med dolbinama iste strani struge ostane skalnat pomol, podoben kulisi gledališkega odra, ta oži strugo. Zatorej je struga izmenoma preščenjena in razširjena liki črevo.

4. Prirodni most nad Predosljem.

Na tistem kraju, kjer je grozeči, mračni jarek posebno ozek, se je zagozdila velika skala visoko nad bobnečo Bistrico med gorenje robove navpičnih jarkovih sten. Ta skala je dobroznani »prirodni most« (glej sliko 4.). Preko njega vodi pot. Na njegovi južni strani

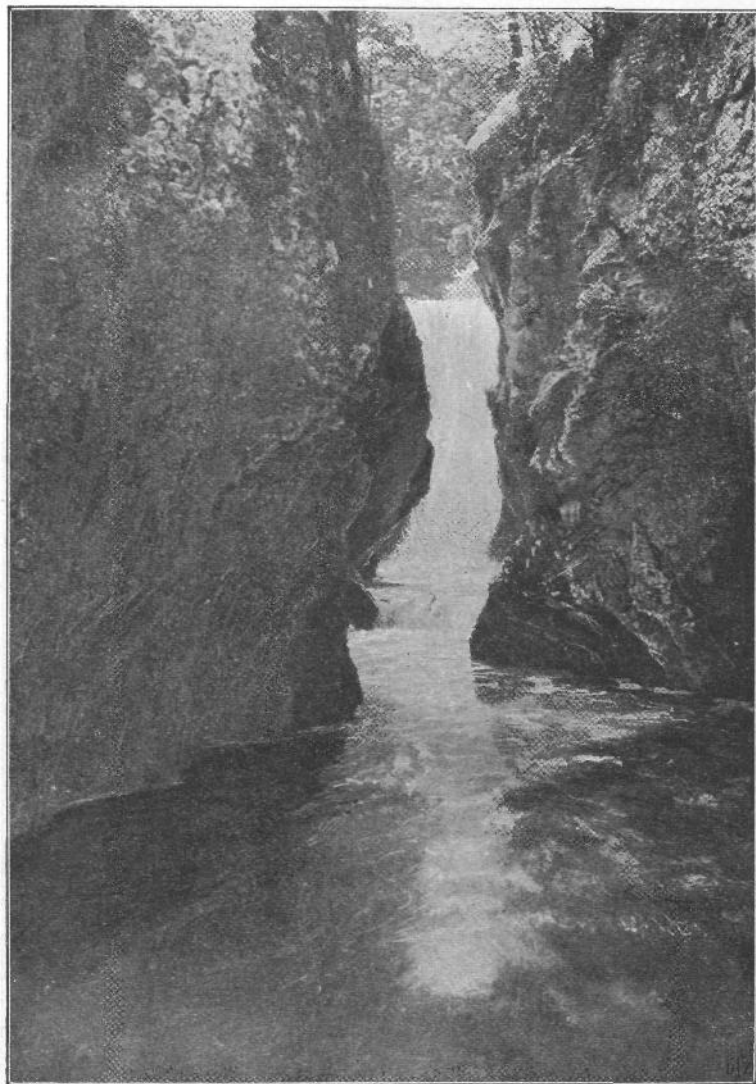
je desni breg izgleden v precejšnjem polukrogu tako, da je ondi struga kotlinasto razširjena. Izpehano vodovje se tu razprostire zložno kakor za oddih v malem, mičnem jezercu, (Glej sliko 2. in 4.). Polukrožni kos brega je sicer strm in skalovit kakor nasprotni, levi. Mehko mahovje in zalo narezljane praproti ga pokrivajo in se tu bujno razvijajo v vlažnem zraku pod senco temnoiglatega smerečja. Vmes brstijo na redko cvetice z belim, rumenim ter rdečim cvetjem in oživljajo somračno kotlinico. Nad navpično nasprotno steno se prostira rahlo vejevje detelnolistnega nagnoja (*Cytisus alpinus*) in drugega listnatega grmičja, a nad vodovjem se samoljubno zibljejo bagreni cveti alpskega šipka (*Rosa pendulina*) v živem nasprotju z bledimi apnikovimi stenami, ki dajejo grmu oporo. Ob izhodu iz jezera se struga naglo stesni, ker stoji ondi kamenena apnikova kleč; brž potem pa se struga mahoma zniža in sicer za globoko stopnjo. Vodovje mladostno čile Bistrice se zbere na robu jezera v tesnem izhodu in preskoči pogumno stopnico z mogočno bobnečim slapom; ob vznožju stopnice se zopet zbere v globokem tolmunu ter odhiti razpenjeno naprej proti jugu po znižani strugi.

Strmeč zatopi potnik svoj pogled v živahno prizorišče in premišlja, s kakimi sredstvi je umetnica priroda ustvarila vso to bogato menjavo.

Kamenine, ki je iz njih izklesano zanimivo prizorišče, nam sporočajo po svojem bistvu in položaju, kako je prihajala poteza za potezo, dokler ni bila dovršena vsa sedanja slika. Naznanjajo nam tole vrsto dogodkov: Od mogočnega izvirka pri turistovski hiši nadalje do Predoseljskega slapa teče mlada Bistrica po apniku, ki gradi tu sklep doline in ponosne vrhove, ki ga obkrožujejo. Saj smo tu v osrčju osrednje in glavne skupine Kamniških Alp! Od slapa nizdol pa je Bistričina struga zarezana 2 km na daleč v mehko opoko. Ako je čila Bistrica mogla vrezati v trdi apnenec nad slapom 20 m globok jarek — tem globlje se je v istem času zajedla v mehko opoko. Zatorej je umevno, da je njena struga v opoki dokaj nižja nego v apniku. Na strmi meji med obema kameninama mora torej čvrsti gorski potok drzno preskočiti višočinsko razliko s slapom.¹⁾ (Glej sliko 5.). V čisto enakem položaju je gorski potok, ki prihaja iz sosednje Bele doline ter se izliva v Bistrico 1 km pod Predosljem. Beli potok dobiva vodovje od slapa Orglice (glej sliko 6.) in teče po apnikovih tleh. Vanje je zarezal globok, ozek jarek — celo globljega nego Bistrica, ker izvira 15 m višje in ima močnejši, torej

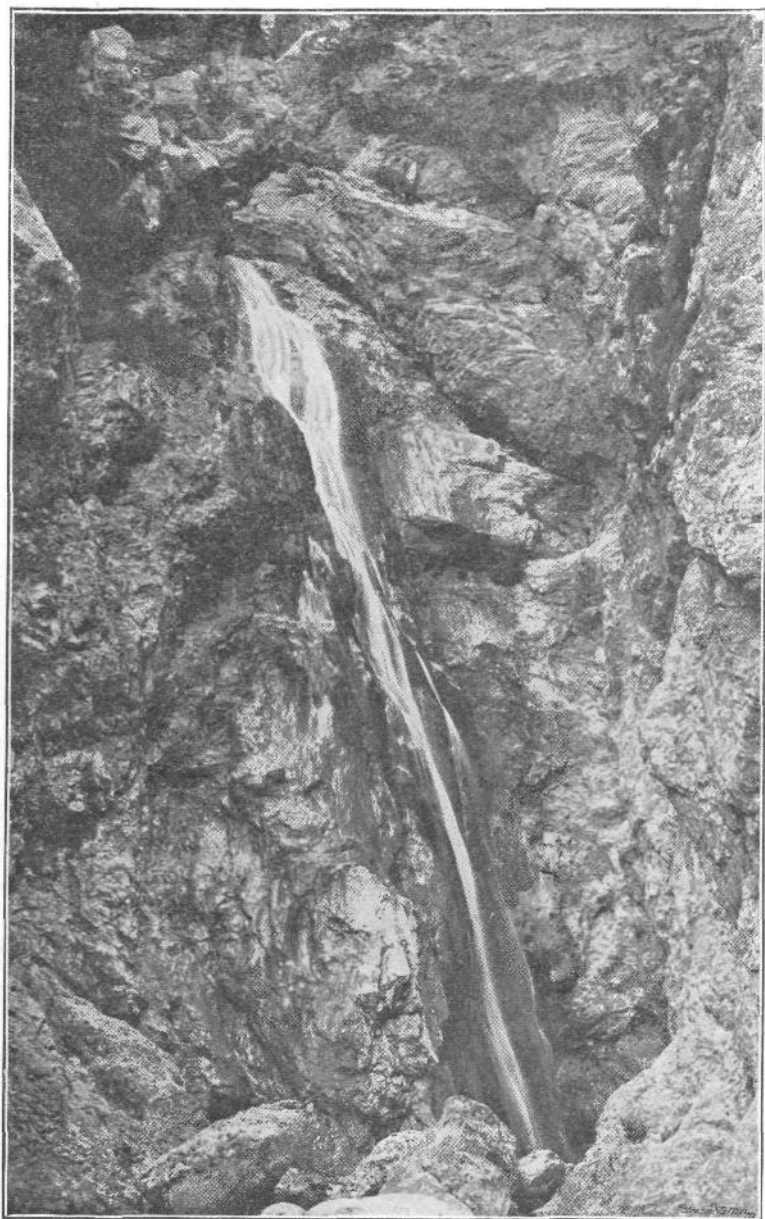
¹⁾ Ta krasni slap je sedaj težko pristopen. Zasluži pa, da se pobrigajo zanj poklicani krogi in priskrbijo zložen pristop.

hitrejše zarezajoč padec. Skoro tik pod mostom (572 m), ki je čezenj položen na potu od Kopišča proti Predoslju, se neha apnik in začne

5. Slap Kamniške Bistrice v Malem Predoslju.

se mehka opoka. Staro dno doline je na meji med obema kameninama strmo odrezano in Beli potok doseže Bistrice šele, ko preskoči s slapiči stopnice v svoji strugi. (Prim. sliki 2. in 3.).

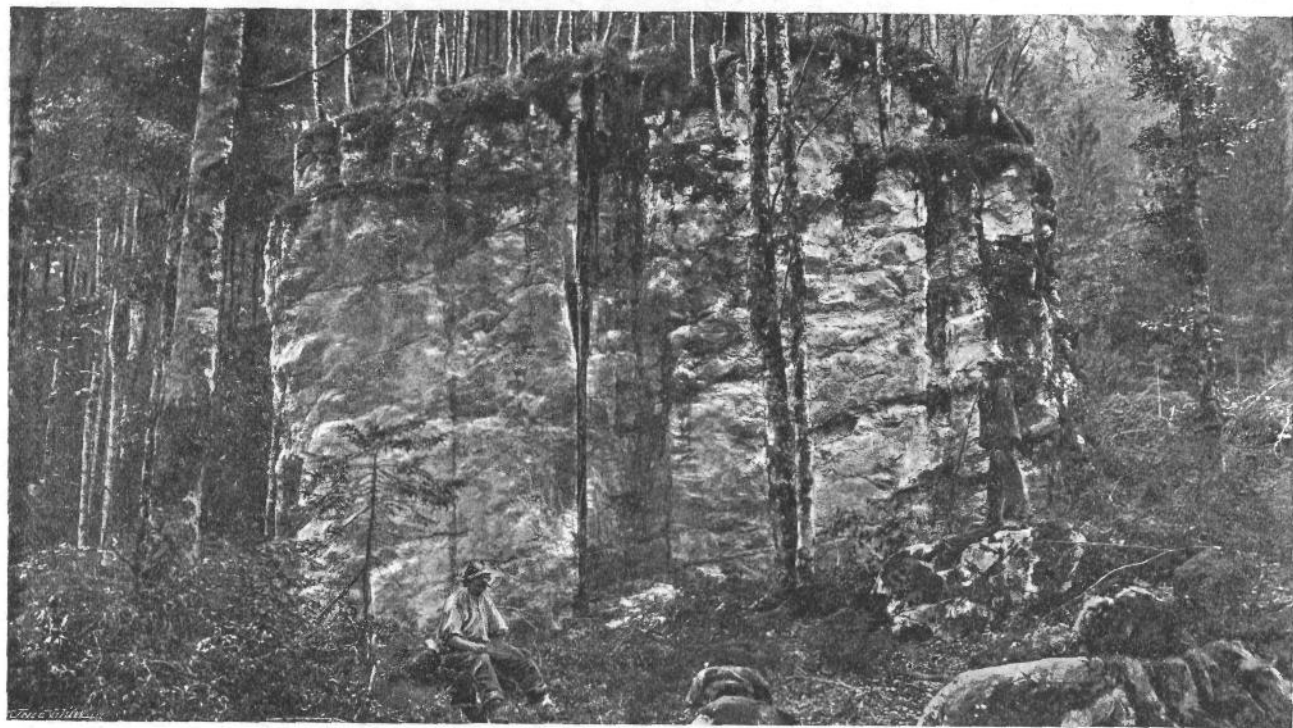

6. Slap Orglice v dolini Bistriške Bele.

Znana stvar je, da se slapovi ne držijo trajno na svojem mestu; pomikajo se polagoma navzgor, vsak proti izvirišču svojega vodovja. Ko namreč bobneče slapovo vodovje pade z višje stopnje na nižjo in tu trešči na dno, se odbije kakor žoga, pa seveda na vse strani. Del vodovja se pri tem razprši spredaj na tisoče kapljic; to opazi najprej oko motrilčevu. Mogočen oddelek pa pljuske zadaj kakor v vrtincu navzgor in krepko oplakne skalnato steno, ki čez njo pada slap. (Glej podobico v levem kotu slike 2). Neumorno oplakovanje izpodgloje steno, njen gornji del dobi preveso in se odkrhne ob razpoklinah, ki so jih zadale kameninam gorotvorne sile. Za odkrhnjeni kos je potem slap pomaknjen nazaj; to umikanje se vrši neprestano, čeprav počasi. Predoseljski slap v tem gotovo ni izjema. Ne motimo se, ako si mislimo, da je pred stoletji bobnel tam, kjer se apnik Bistričine struge stika z opoko. Saj je prav meja med trdo in mehko kamenino bila povod, da se je izobrazil. Ali od tedaj do sedanjosti se je umaknil že za 80—90 *m* dolgi kos med ono mejno črto in svojim sedanjim mestom ob izhodu iz ponovno omenjenega jezerca. Umikaje se, je izklesal globoki tesni jarek, ki ga zovejo »Mali Predoselj.« (Glej sliko 5.). V njem odhiteva sedaj strmoglavljen vodovje, razpenjeno in razpršeno v bele biserne kapljice.

Mejna črta, ki loči apnik od opoke, teče od mostiča, ki je položen čez Belo (572 *m*) proti prirodnemu mostu čez Predoselj (573 *m*) in prekorači Bistrico tam, kjer je slap bil nameščen izprva. Odtod se črta nadaljuje skoro vzporedno z Bistričino strugo ob zapadni strani »prirodnega mostu.« (Glej sliko 2). Ob tem kosu črte je bila izprva le primeroma drobna stena iz apnika. Lahkotno jo je Bistrica izpodjedla in podrla. Zadolbla je namreč vanjo najprej črevaste dolbine (kakršne dolbe še sedaj), nekoliko dolbin se je združilo v eno samo, uspešno prodirajočo — in slednjič je bil apnikov zapah podrt in odstranjen. Bistričino vodovje je na to oblilo na tem kraju mehko opoko naravnost. Oglobovalo jo je in izlahka je razširilo strugo v polukrogu. Tako se je izobrazila sedanja mična kotlina. Vodovje se je v njej razlilo in ustvarilo sedanje mično jezerce.

Tako smo si raztolmačili, kako je priroda napravila slap in jezerce in pa globoko, tesno deber — to so tri znakovite sestavine slikovitega prizora pri Predoslju. Četrti člen je »prirodni most«. Skala, ki ga tvori, položena preko Bistričinega tesnega jarka, se menda ni utrgala z bližnjih gorskih strmin ter prikotalila v dolino in se slednjič zaježila na sedanjem kraju; verjetnejše je, da jo je ondi namestila ledeniška doba. Zatorej o tem še izpregovorimo.

7. Žagana peč v jarku Proseku.

Od Stahovice do Kopsišča je Bistriška dolina tesna in pobočji obeh strani vizita naravnost proti strugi Bistrice. Prečni presek doline je klinaste oblike in to znači, da je dolino izdolbla tekoča voda Bistrice v nešteti tisočletjih.

Od Kopsišča naprej ima dolina drugačno obliko. Dno ji je razširjeno in zravnano, pobočja pa so še strmejša in se dvigajo neposredno iznad dna.

Tako je dolino preobrazil Bistriški ledenik, ki se je tu prostiral v tisočletjih osorne ledeniške dobe, medtem ko so v današnjem milejšem podnebjju ledeniki le v najvišjih Alpah in nikjer ne segajo pod nadmorsko višino 1300 m. Ogromne množine ledu iz doline Bistriške Bele, Repovega kota, izpod Kamniškega sedla, iz Proseškega jarka in Črnjevkinega jarka so se stekale v ledeni dobi v dolino Kamniške Bistrice in tu je pridrl ledenik do Kopsišča (562 m).

Na dnu doline od Kopsišča do izvirka Bistrice pri turistovski hiši še ležijo ledeniške groblje, ki jih je ledenik zapustil, ko se je tajal. Tvorijo po dolgem ali povprek postavljene nasipe, zložene iz ledeniškega gruščja vseh velikosti od kamenene drobnjave do večjih skal in balvanov. Največja taka groblja leži pri Breznikih na desnem bregu Bistrice nasproti Kopsišču. Z orjaškimi skalami in skalnimi skupinami so zastavljena valovita tla zlasti nad Predosljem. Te skupine so slikovito porasle z mahovjem in iglatim drevjem ter jako vekšajo mičnost krajine. Prirodni most pri Predoslju (glej podobo 3.) je skala, ki jo je bržkone tudi ledenik prinesel na svojem hrbtu na sedanje mesto. V Proseškem jarku leži ledeniška groblja v okolišu velike skale, ki jo zovejo »Žagana Peč.« (Glej podobo 7.). Ta peč je 9 m visoka, 13 m široka in 15 m dolga ter je člen groblje. V orjaški skali stojijo lezike (ločnine med plastjo in plastjo) navpično. Ob eni izmed lezik se je skala načesnila, tako da je precep širok 20 cm. Podoba je, kakor bi bila skala ondi žagana. Odtodi je dobila v domišljiji naroda ime. Misliti si moremo le, da je to orjaško skalo prinesel ledenik na sedanje mesto. Ako bi se bila prikotalila v padcu, bi se bila pač razletela. Turistovska hiša pri izvirku Bistrice in lovska hiša kneza Windischgrätzja stojita na ledniškemrodu. Ondi je prvotni gozd izsekan in preperelo površje produ se je odelo z gosto trato. Širna jasa, ki odgrne očesu razgled, zelena trata, prijazno zavetišče na njej tik ob vznožju visokih Alp in pa bližnji mogočni izvirek Bistrice, to so činitelji, ki priljubijo prišlecu to krajino na mah. Turist jo čisla še posebej, ker je zložno izhodišče za hojo na Grintavec, na Kamniško sedlo, na Ojstrico in na Košutno. (Glej našo umetniško prilogo.)

Pot na Kamniško sedlo se vije od turistske hiše preko Jermanovega Roba (995 m). V ledeniški dobi je zastiral Sedelsko dolino ledenik in je ob svojem sprednjem koncu odlagal grušč, ki se je nanj sipal z Brane in Planjave. Nagromadeno vidimo obilno množino te kruševine v Jermanovem Robu, tristo metrov na visoko. Grušč se je odtlej seveda sprijel in tvori sedaj čvrst sprimek.

V nešteti vrzelih in vrzelicah sprimka in skladovitega jasnega apnika se nabira voda — dežnica in snežnica s sosednjih višav. Nabere se je mogočna množina z Jermanovega Roba in Dedca. Odtok sledi lezikam proti jugu nagnjenih skladov, je torej obrnjen proti jugu. Kmalu pa zadene na skupino skladov temnosivega apnika, ki držijo od Presedljaja mimo turistske hiše (Uršič) v jarek Črnjevke in zagradijo odtoku pot kolikor toliko. Tam pa, kjer je zarezana v zajezo globoka škriba — to je pod turistsko hišo — tam je vodovje namah oproščeno ovire in zatorej čvrsto privre na dan v veliki množici prav po vzorcu kraških veleizvirkov. (Taki izviri so: izvir Ljublanice pri Vrdu, izvir Vipave i. dr.). Tik gorske stene si je izdolblo izvirajoče vodovje v nagomiljenem ledeniškem grušču mično kotlinico. Smaragdnozeleno vodovje se v njej nabere in tvori malo jezerce, ali bolje rečeno živahno brbotajoč mičen tolmun, preden odhiti dalje proti jugu. To je mnogoobiskovani izvir Kamniške Bistrice — pristen biser v osrčju Kamniških Alp.¹⁾

O solnčni opeklini.

Dr. med. Jernej Demšar.

Umestno se mi zdi, da se tik pred sezono dotaknem solnčne opekline, ali kakor ji tudi pravijo, perečega ognja, bolezni, ki doleti v gorah marsikaterega turista in mu greni prijetne spomine na izlet.

Turisti hodijo po gorah navadno močno razgaljeni; klobuk vtaknejo v nahrbtnik, suknjič pobašejo v nahrbtnikove naramnice, srajco odpnejo na široko in rokave zavihajo do srede nadlehtnic.

¹⁾ Razlaga znakov k str. 127. in 128. a) k 2. sliki: *agt* = apnik gornjega dela trijadne dobe, *oa* = oligocenski apnik, *oo* = oligocenska opoka, *m* = prirodni most, *j* = jezerce, *s₂* = sedanji slap, *s, s₂* = Mali Predoselj, *d* = globel nad prirodnim mostom, ki jo je izdolbla Bistrica, *vv* = struga Bistriške Bele s slapiči, *AB* znači prerez 3. slike; b) k 3. sliki: *agt, oo* (kakor zgoraj), *ao* = *oa* (zgoraj), *lg* = ledeniška groblja, *s* = skalnata stopinja, čez katero pada slap. — (Posneto po »Kamn. ali Savinj. Alpah«). Uredništvo.

Res! Vsak turist ve iz lastne izkušnje, da se v taki široki komodnosti hodi prav imenitno. Nekateri se pa upogumijo celo do take — nesramežljivosti, da razkrijejo svetlemu solncu ves razgaljen zgornji život: pobašejo še srajco v nenasitni nahrbtnik.

Tem turistom pa lahko rečemo, da nosijo svojo kožo lahko-miselno na »planinski« semenj; koliko urez in vbodljajev, koliko prask ji lahko zadá ostro pečovje, če omamljeni od lepih gorskih vil pozabijo na svojo goloto, spuščajoč se v ozke rove ali na tesne prehode. Nehvaležniki! Koža jih sicer ogreva in odeva, jih varuje nevarnih poškodb notranjih organov, jih brani napada različnih bakterij, ki preže na organizem, in v zahvalo zato jo prodajajo po gorah! Ta nehvaležnost se jim bridko maščuje. Po turi se vračajo z objokano ožgano kožo domov. Kar je je bilo na turi razgaljene, je živordeča, se svetli v maščobnem potu, pozneje pa lušči v malih prozornih luskah in vsled nadležne, neprestane srbečice jim nehote hodi roka po vnetih mestih. Nohtje pridno markirajo po vneti koži z rdečo barvo . . . Pojavila se je pri njih »solnčna rdečica«, (Erythema solare), lahka solnčna opekline. Akutni znaki rdečice (srbečica, rahla mrzliza) preidejo v par dneh, samo zagorelost kože, temnorjava barva ostane celo poletje, šele pozimi zbledé zagorela mesta.

Ta rdečica ni kdove kaj redkega; seznaníš se ž njo ne samo pri vertikalni turistiki, ampak povsod, če si le dalje časa na žgočem solncu. Ali solnčna opekline zadobi v gorah lahko nevarnejše lice; iz malenkostne, začasne krvne preplave (= erythema) se izcimi vnetje cele kože in podkožja, nastane lahko takozvana Dermatitis solaris, huda solnčna opekline.

Štiri do osem ur po hoji po solncu postaja srbečica silnejša, živordeča, koža vroča, zatekla, boleča in gibanje na zateklih mestih težko, mučno. Pacijenta trese mrzliza in vsled bolečin mu ni obstanka ne po dnevi ne ponoči. Pripoveduje se o dveh veslačih, ki jima je pri spomladni veslarski tekmi koža na razgaljenih rokah otekla tako, da sta morala imeti roki vsled bolečin noč in dan na blazinah na mizi, drugače si nista mogla pomagati. Na mestih, kjer leži koža direktno na kosti in vsled tega ni tako pregibljiva kakor drugod, povzroča opekline še hujše bolečine. V mislih imam solnčno opekline pleše; dotičnik dobi poleg navadnih neprijetnosti lahko omotico, glavobol in občutek, kakor bi glava tičala v tesnem železnem oklepu ali v kakem prímažu. Vsled otekline, ki zleze po čelu do oči, zadobi glava — »kineški« izraz. Fotograf bi v tem času ne bil pri njem dobrodošel. Pri intenzivnih solnčnih žarkih se razvije proces za eno

stopnjo više. Po živordeči, otekli koži se vsujejo na drobno vodenci (mehurčki), ki se pozneje, ko se nabreknejo, zlijejo v večje.

Vsi gori omenjeni znaki rasejo počasi in dosežejo višek razvoja šele drugi dan.

Vprašajmo se o postanku solnčne opekline! Izraz »ožgan«, kakor se rabi navadno, bi nas dovajal do mnenja, da solnčna vročina, toplotno žarenje povzroča solnčno opekline. Navidezno: da! Njena podoba — oteklina, rdečica, vodenci — je taka kakor pri opalinah, n. pr. pri zapari s kropom. Ali več faktorjev govori proti temu. Pri opečeninah z različnimi kemikalijami, pri zapari s kropom se vneme koža takoj po njihovi aplikaciji v vsej intenzivnosti, a se ne shujša pozneje; vnetica je dosegla v nekaj trenutkih svoj višek. Pri solnčni opeklini se pa proces razvija počasi, kakor bi pacienta pripravljala na hujše bolečine: opekline se začne razvijati šele 4—8 ur po hoji po solncu, ko se turist morda že naslaja v koči ob dobri vinski kapljici ali ko se je že vrnil domov, torej ob času, ko o kakem solnčnem vplivu na kožo ne more biti govora. Višek svojega razvoja doseže opekline šele drugi dan!

Dalje je nam turistom znano, da zajame solnčna opekline kaj rada turiste, ki hodijo več časa po ledenikih in snežnikih. Pri njih se vneme koža najraje pod nosom in pod brado. Solnčni žarki se odbijajo ob snegu in ledu in obsevajo turista od spodaj. V visočinah pa, kjer se držijo poletni ledeniki, je navadno temperatura zelo nizka, stoji včasih tudi pod ničlo in radi tega ni misliti, da bi solnčna toplota, toplotno žarenje bilo vzrok solnčni opeklini.

Važen moment pri solnčni opeklini je tudi ta, da po njej ostane koža še dolgo časa zagorela in jako občutljiva za razne napade; ona hitro reagira na najmanjši insult s krvno preplavo, česar ne opazamo pri nobeni drugi opečenini. Če pritegnemo tem razlogom še dejstvo, da zbolijo delavci pod obločnicami, dasi izžarévalo le malenkostno toploto, a dajejo močno svetlobo, na prav taki opeklini, nas bo utrdilo v mnenju, da povsebuje bodisi solnčna, bodisi električna, naravna ali umetna luč posebne žarke, ki v primerni koncentraciji in v primernem času zamorejo ožgati kožo.

V boljše razumevanje našega vprašanja si oglejmo bližje solnčno luč.

Fizika nas uči, da je solnčna svetloba sestavljena iz mnogo enostavnih svetlob, kakor jih opazujemo na mavrici. V tej štejejo 7 barv: rdečo, žolto, rumeno, zeleno, svetlomodro, temnomodro in vijoličasto, ki pa niso strogo ločene druga od druge, ampak prehajajo

polagoma druga v drugo. Če zadenejo vsi ti barvni deli solnčne svetlobe obenem naše oko, imamo občutek bele solnčne svetlobe. Le kadar zadenejo oko druga za drugo ali jih moremo opazovati drugo poleg druge, tedaj jih razločujemo. Solnčno svetlobo razkrajamo v njene barvne dele s stekleno prizmo. Če zastavimo solnčnim žarkom, ki padajo v zatemnjeno sobo premočrtno skozi razpoko v oknu, pot s stekleno prizmo, dobimo za prizmo na zaslonu krasne barve mavrice, uvrščene v podolgast pravokotnik, takozvani spektrum.

Če postavimo občutljiv termometer pred rdeči del spektruma, kaže tem višjo temperaturo, čim bolj ga pomikamo k rdečemu robu spektruma; izven spektruma, v temnem delu poleg rdečega, pa je temperatura najvišja. Vemo nadalje, da učinja solnčna svetloba kemične izpremembe, da n. pr. potemni ploščo za fotografovanje. Če postavimo tako ploščo v rdeče žarke, se ne izpremeni (fotograf dela pri rdeči luči!), izpreminjajo pa jo vijoličasti; a najjačji je kemični proces izven spektruma, v temnem delu poleg vijoličastega roba. Barve, ki jih zaznamo z očesom, so torej le del solnčnega spektruma, onkraj so še nevidljivi ultrardeči, onkraj vijoličastih nevidljivi ultravijoličasti žarki. V glavnem razločujemo torej pri spektru dvojje važnih žarkov: toplotne in kemične žarke; najbolj toplotni so ultrardeči in rdeči, a najmanj vijoličasti; najbolj kemično delujoči so ultravijoličasti, vijoličasti in modri, a najmaj rdeči.

Charkot je že leta 1859. izrazil mnenje, da kemični žarki niso brez pomena pri solnčni opeklini, a dokazati tega ni mogel. Posrečilo se je šele ruskemu zdravniku Maklakowu, nekaj let pozneje slavnemu švedu Finsenu z jako zanimivimi poizkusi dokazati, da zamorejo edinole kemični žarki povzročiti solnčno opeklinu.

Dotakniti se moramo nazadnje še njene prophylakse (= obrambe proti njej) in terapije (= zdravljenja).

Omenil sem že zgoraj, da ostane koža po prestani solnčni opeklini še dolgo časa zagorela, temnorjava in da zbledi šele pozimi. V čem obstoji njena ogorelost? Ima li ta ogorelost zanj kak pomen?

Vsled vpliva kemičnih solnčnih žarkov se je v vrhnjih plasteh kože, zlasti okoli žilic njene usnjice¹⁾ in okoli stanic njene sluznice nabralo vse polno majčkenih, samo pod povečevalom vidnih temnorjavih, neprozornih zrnec, nabralo se je v njej takozvanega pigmenta ali barvila. Mi pravimo: »koža je zagorela,« solnce je opalilo kožo! Čim hujše in čim dalje časa je obžarivalo solnce kožo, tem več

¹⁾ Koža ima dvojje plasti, spodnjo usnjico (Corium Lederhaut) in zgornjo povrhnico (Epidermis-Oberhaut) s sluznico in tenčico.

pigmenta je zvabilo vanjo, tem bolj je začrnela koža. Skušnja nas pa uči, da uže zagorela koža ne zboli več na solnčni opeklini, če tudi žge solnce nanjo. Pigment, ona mala zrnca, torej zastavljajo kemičnim žarkom pot v globlje plasti kože, ona jih kratkomalo absorbujemo, na ta način obvarujemo kožo pred zopetno vnetico. Pigmentacija ima potemtakem pomen samoobrambe kože napram škodljivemu vplivu kemičnih solnčnih žarkov.

Iz tega lahko sklepamo, da najlažje zboli na solnčni opeklini oni turist, ki razgali gosposko belo t. j. s pigmentom neobarvano kožo.

S tem je začrtana smer zavarovanje pred solnčno opeklinjo. Kdor ni utrdil, t. j. pigmentoval svoje kože na spomladanskem solncu po malih gorskih izletih ali solnčnih kopelih, kdor sploh ne začrni na solncu, se mora na visokih turah v gorah, kjer povsebuje solnčna luč vsled čiste atmosfere več kemičnih žarkov nego v nižini, varovati s snovjo, ki ima lastnosti pigmenta t. j. ki absorbuje kemične žarke. V to služijo najboljše snovi rdeče, rujave ali rumene barve. Mi potrosimo razgaljena mesta z rdečkasto sipo (riževo moko pomešano s kakim rdečim prahom) ali kar je bolje, namažemo s posebnim mazilom proti solnčni opeklini¹⁾ ali se pa zavarujemo z rdečo, rjavo ali rumeno tenčico (pajčolanom). Damam, ki se zaradi obgrdenja boje solnčne opekline, bi priporočal temnordečo tenčico čez obraz in vrat. Pri obleki, klobukih, tenčicah, solnčnikih, očalih naj bi mesto modre ali zelene barve sploh veljala samo rdeča, rjava ali rumena.

Še nekaj besedi o zdravljenju. Pri mali solnčni opeklini bo zadostovala večkratna pomaka s finim špiritom in poštupanje z riževo moko. Tenka plast sipe teži nalahko kožo, hladi prijetno in pomiri srbečico.

Ta enostavna terapija pa ne zadostuje pri hudi solnčni opeklini; radi vročine in bolečin je treba uporabljati mrzlo poklado z ocetokislo glino. Ne preveč tenka platnena cunjja se prigne v štiri gube, zmoči v desetkrat z navadno vodo zredčeno ocetokislo glino, položi na vneto mesto in pokrije s suho cunjjo. Poklada se menja, ko se segreje. Ko preidejo akutni simptoni, koža splahne in se začne luščiti, naj se obmaže enkrat na dan borvaselin. — Umivanje in obkladanje s samo čisto vodo pa je kvarljivo.

¹⁾ Glej naš inserat v prilogi: »Kosmetična krema za turiste.«

Spomini in načrti.

Dr. Fran Tominšek.

(Dalje.)

(Črez Skok v Vrata.)

Da se ogrejeva, sva ubrala prav hiter korak in v kratkem sva z mladim Komacem dospela do gozda Proseka, kjer sva zapustila Zadnjico in na levo skozi šumo krenila proti tesném Belega potoka. Pot zavije prav na rob globoke struge in na mestu, kjer prihaja prvi stranski jarek, je steza kar vsekana v ogromno previsečo skalo; ta del pota smo dali z železnimi žicami zavarovati. Na daljnji poti ob Belem potoku ni nikakršnih težav, samo precej strmo je treba ponekod stopati navzgor. Po dobri uri hoda krene pot črez jarek in vodi po zelo vzpetem pobočju proti stenam Pihavca in potem vzporedno s stenami višje in višje proti robu Križkih Podov.

Ta del pota je najbolj utrudljiv; ves čas sva videla nad seboj dolgi, temni rob, hitela sva kvišku, da ga doseževa čim preje, toda višji in višji je postajal. Do dobra sva se zasopla. Mladi Komac je s svojimi okovanimi cokljami poskakoval po grušču in skalnatih stopnjah, da je kar iskre koval, in tudi jaz sem jo hrumel in tolkel navzgor, kakor za stavo. Oba sva si oddahnila, ko sva dospela preko pritlikavega bukovja in redke ruše do strmih tratin, ki se na široko razprostirajo pod robom Križkih Podov med Pihavcem in Planjo.

Tukaj sva imela že prost pogled po divjem pogorju. Globoko pod nama so ostali črni gozdovi Zadnjice in jarka Belega potoka; na desno so naju obkroževali grebeni Pihavca, ki je preko njih pravkar zasijalo jutranje solnce; na visokem zelenem robu se je pokazala številna čreda divjih koz, ki so se ob solnčnem ozadju kakor gorske pošasti premikale nad grebenom; onstran — proti zapadu — je vzraslo temno gorovje do sivih pečin Goličice in Planje, bolj proti ozadju pa se je zaselil s prepadi in snežišči obrobjeni ostri Razór. Dospela sva v kraljestvo velikanovo!

Še dobre četrť ure sva se vzpenjala kvišku po bujno cvetočem planinskem travniku in dosegla sva spodnji rob Križkih Podov. Po mokri skali sva splezala nanj, ob močnem kristalno-čistem izvirniku, ki je očividno odtok bližnjega jezera. Ko sva prekoračila ozek pas ruševja, dospela sva na mično zeleno ravnico, in že sva stala pred krasnim Spodnjim Križkim jezerom (Jezerom pod Splevto)

Tukaj sestopi z glavnega grebena Pihavca proti Križkim Podom skalovit odrastek, strma kopa Splevte, ki se dviguje tik nad jezerom. Jezerce je toliko mičnejše, ker leži prav ob prehodu v divji gorski svet. Na južni strani je obdaja bujna zelena tratina, ki prehaja proti zahodu v gosto, temno rušo; široki nje pas se razprostira po skoro ravnem spodnjem robu Križkih Podov do sten pod Planjo; ozadje jezera pa obdaja stena srednjega grebena Križkih Podov in odrastki Splevte — skoro navpično skalovje.

Posedla sva ob jezeru; dočim sem jaz motril to čarobno zatišje in občudoval iz ozadja kipeče grebene Planje in Razóra in razsežni gorski svet, ki valovi na južni strani onkraj Zadnjice od Kanjavca (2570 *m*) pod Triglavom do temnega Krna (2246 *m*) nad Tolminom in do gora ob laški meji — lotil se je Komac koristnejšega dela: zajel je iz jezera bistre vode, razvezal in razložil, kar sem imel dobrega s seboj v nahrbtniku, potem pa se je vlegel vznak v travo in se dal ogrevati jutranjemu solncu; pri tem je bistro opázoval nad nama viseče grebene in začel preštovati in mi razkazovati precejšnjo čedo divjih koz, ki se je gori poskrila med skalovjem — bil je pač pravi Trentar.

Zgodaj je še bilo, naporno pot navzgor sva imela za seboj, in zato sem se odločil, da napraviva tukaj glavni odpočitek. Sploh imam navado, ki jo vsakomur priporočam: da priredim na turah zjutraj po hoji približno treh ur glavno kosilo — v tem času tudi res še najbolj tekne, kajti črez dan je vročina in žeja prehuda in tudi napor jemlje pravo slast do jedi. To pot sva z mladim Komacem skoro izpraznila bolj pičlo zalogo; zraven sva razkošno popivala bistro studenčnico iz jezera.

(Dalje prihodnjič.)

Društveni vestnik.

Novi člani. — Osrednjega društva: Štefan Miholič, tovarnar v Ljubljani, Černetič Davo, trgovec v Gorici; Melink Anton, stavbenik v Mojstrani. — Ajdovsko-Vipavske podružnice: Jesenko Rado, c. kr. gozdni pomočnik v Dolu. — Cerkljanske podružnice: Maknič Janez, učitelj v Policah. — Koroške podružnice: Nemeček Vaclav, inženir v Pragi; B. Primoschitz, učitelj, Podboj Štefan, c. kr. profesor, Ferjančič Josip, revizor koroških posojilnic, Brdajs Lovro, knjigovez, Stuhec Josip, odvet. solicitor, Mons. Podgorc Valentin, tajnik družbe sv. Mohorja, vsi v Celovcu. — Kranjske podružnice: Miklavčič Janja, učiteljica, Rant Magda, trgovka in posestnica, Požgaj Viljem, knjigovez, Vivod Vinko, trgovec, vsi v Kranju. — Kranjskogorske podružnice: Krecivoj J., mesar in posestnik v Belipeči.

— Litijske podružnice: Lovše Anton, c. kr. profesor, Waschte Avgustin, učitelj, oba v Ljubljani; Pirc Ivan, c. kr. evid. zemljemerec, Hribar Adelica, Brinšek Josip, mesar, vsi v Litiji. — Podravske podružnice: Hauptman Franc, c. kr. šolski svetnik v Gradcu. — Radovljiske podružnice: gg. Chladek Vekoslav, tajnik posojilnice, dr. Polec Janko, c. kr. sodnik, Regally Frančišek, c. kr. sodnik, dr. Triller Mirko, odvetniški kandidat, Valenčak Vladimir, solicitor, vsi v Radovljici; Stroj Viktor v Zapažah; Dežman Valentin, posestnik na Lancovem; Mrak Matija, župnik, Šimnic Valentin, posestnik, Zupan Ivan, posestnik, vsi na Boh. Beli; Korošec Ivan, posestnik, Korošec Ivan, posestnik in gostilničar, Zupanc Franc, posestnik, vsi na Koprivniku; Cvenkelj Anton, posestnik in gostilničar na Ljubnem. — Savinjske podružnice: dr. Ernest Kalan, odvet. kandidat v Celju; Josip Gosak, okr. pomožni učitelj, Franjo Stadler, c. kr. davčni kontrolor, oba v Gornjemgradu. — Soške podružnice: Drekonja Andrej, gostilničar v Ljubinju. — Tržaške podružnice: dr. Kovačič Feliks, odvet. kandidat; dr. Mandič Josip, odvet. kandidat; Prunk Josip, rav. koresp. biroja; Pessa J., rav. odvet. pisarne, vsi v Trstu; Corazza Ojuro, c. kr. okr. sodnik v Podgradu; Čadež Fran, c. kr. prof. v Kopru. — Pripomnja uredništva. Podružnice razvrščamo v abecednem redu, vse posamezne gg. nove člane pa v sporedu in z naslovi, kakor so prijavljena njih imena tajništvu, oz. blagajništvu Osrednjega odbora.

Darila. — Za novi Aljažev dom (došla do 12. maja): Slavni slovenski denarni zavodi: Ljubljanska kreditna banka 250 K, Posojilnica v Ribnici 150 K, neimenovan zavod 100 K, Hranilnica in posojilnica v Srednjivasi 25 K, Gornje-Savinjska posojilnica v Mozirju, Hranilnica in posojilnica na Jesenicah, Gor. po 20 K. — Dr. I. Schegula v Novem mestu 20 K, Josip Reich na Dunaju, dr. Juraj Vrbanič v Zagrebu po 10 K, slav. društvo »Salet.« v Zagrebu 11 K, »Sl. Narod« št. 14. in 17. aprila 21 K, župnik Ivan Berlic v Srednji vasi 5 K, neimenovani izročili načelniku S. P. D. 6·20 K, P. Vavpotič najdenino 1 K. — Nabiralniki: odborov nabiralnik v »Narodnem Domu« pri razstavi slik amat. fotografov 23·59 K, pri »Belem volku« 18 K. — Ga. ravnatelj Macherjeva in gđč. Anica Snojeva nabrali 139 K, darovali so: gg. I. Velkavrh 30 K, I. D., I. Macher, Fr. Orožen po 20 K, I. Mally in V. Borštner po 10 K, omizje »Občina Dolga vas« 9 K, dr. Fr. Detela, Matej Hubad, dr. Stojan in J. Verbič po 5 K. Ga. Ema Toporiševa v Kostanjevici nabrala 24 K; darovali so: gg. Leopold Bučar in Rado Jereb po 5 K, ga. Tončka dr. Prevčeva 3 K. Ema Toporiševa 2 K, Tilka dr. Češarkova, Josipina Adamičeva in gg. dr. Vilko Maurer, Albert Levičnik, dr. Albin Češark, Ivan Vrančič, Fran Adamič, dr. L. Celestina in Ivan Toporiš po 1 K. — Slavni slovenski denarni zavodi: Okrajna hranilnica in posojilnica v Škofji Loki, Posojilnica v Kranjski gori po 50 K, Goriška ljudska posojilnica 30 K, Hranilnica in posojilnica v Češnjici, Okrajna posojilnica v Ormožu po 20 K, Kmetijsko društvo v Gorjah 10 K, Hranilnica in posojilnica v Boljuncu 5 K, Hranilnica in posojilnica v Artičah 4 K. — Iz nabiralnikov: pri »Belem volku« 11 K, pri »Jerneju« 31 K. Gg. Jos. Bole v Reki, klub slov. napr. dijakov v Celju po 50 K, dr. Karel Chodounsky v Pragi 40 K, Mat. Marinček, notar, 20 K, Lojzika Dolenčeva v Ajdovščini nabrala 20 K, Viljem Kosem nabral 13·63 K, I. Magdič 12 K, dijaki V. b) razreda c. kr. višje realke v Ljubljani nabrali 11 K, Fr. Korošec, dr. Fr. Kogoj, župnik Ludvik Škufca, R. Perušek, F. I. Popper v Chrudimu, dr. M. Murko v Gradcu po 10 K, A.

Volk nabral pri »Novem svetu« 8 K, I. Rožun v Litiji 7 K, Ivan Lauter, polic. svetnik, Fr. Bartol, drž. poslanec, Franc Pavšič, Fran Pavlin, Karel v. Schmoll na Dunaju po 5 K, Nattansch & Haneschka na Dunaju, Robert Koprinski v Požegi po 3 K, vesela družba Muzlovič na Šmarni gori 2:40 K, Bogomir Trepečnik, Jurij Jakelj, Janko Svetlin, dr. Ožbolt Ilavnik po 2 K, dr. J. Doljan in notar Završnik po 4 K, A. Gabrijelčič, L. Jutraš, Marija Novak, Jos. Weibl, Avg. Accetto, L. Jak, Jos. Ciuha, O. Skušek, Vomo in Štefan Mencinger, Jak. Miklavčič, dr. Jos. Lavrenčič, Iv. Steh, Fr. Šorn, M. Kuntarič v Požegi po 1 K. — Jos. Šepetavec, trgovec v Idriji nabral 56:50 K, darovali so: Alojzij Pegan 10 K, Bal. Bähler, Fr. Ks. Goli, Drag. Lapajne, Kaj. vitez pl. Premerstein po 5 K, Jos. Šepetavec, Karel Treven po 3 K, J. Gruden, Fr. Kavčič, Fr. Demšar, D. Pirc po 2 K, Fr. Tavzes, P. Lapajne, O. Novak, Fil. Vidic, J. Bajželj, Rud. Pleskovič, Jul. Nardin, Rud. Potočnik, dr. Jos. Mencej, Boris in Natalija Šepetavec, Neimenovan po 1 K, I. Knez 50 vin. Župnik Alojzij Cilenšek nabral 56:40 K, darovali so: gg. župnik Alojzij Cilenšek 11 K, sl. Makolska posojilnica 10 K, Al. Kramaršič, kaplan 6 K, Fr. Bohek, dekan 3 K, Jos. Roštihar, dekan-župnik v pokoju, Al. Musi, Jož. Musi, Mir. Volčič po 2 K, Eliz. Bohak, Fran Časel, Jože Čede, Jož. Detiček, A. Knaflič, Berta Knaflič, Fel. Mohor, Mart. Medved, Fr. Roner, Al. Sagoj, M. Šamperl, Al. Šoba, Ana Šterk, Jože Šterk, dr. Jan. Tomažič, Mart. Tomažič, Fran Trop, Fran Višner po 1 K, Lud. Šterh, 8letni turist 40 h. Gdč. Ančka Accetto nabrala 42:40 K, darovali so: ga. Zina Kamenšek 20 K, Ivana Seunig 5 K, gg. Škerjanc, Šelko, D. Seravalli, A. Bončar po 2 K, gdč. Rozalija Pavšek, Mar. Lubajnshek, Berta Počivalnik, gg. Milko Krapeš, I. Pavšek, Ign. Banko, Dekleva, Fr. Pauer, Fr. Beber, Pok po 1 K, Neimenovan 1:40 K. (Dalje prih.) — Za kočo na Nanosn: gg. Smerdu Jaka, Postojna, dnino odstopil 2:50 K, Avsec Anton, Postojna, nabral pri g. Kavčiču v Razdrtem 25 K, Kristan Jakob v Orehku, sodna poravnava 5 K, Kristan Jakob v Orehku 2 K, Dekleva Josip v Orehku 3 K, Križaj Anton v Orehku 2 K, ga. Vidrih Apolonija, Zagon 2 K, Salmič Rafko, Celje 2 K, dr. Treo Dragotin, odvetnik v Gorici 20 K, sl. slovenska goriška posojilnica v Gorici 20 K, sl. županstvo Selo na Goriškem 8 K, veselo omizje pri »Ogrski Kroni« v Postojni 4:14 K, dobiček prepovedane igre 5:70 K, iz Senožec poslanih 10 K, (Darovale po 1 K sledeče gospice: Kuralc Anica, Smerdu Tinka, Zadnek Pepca, Lapajne Zenka, Richteršič Anica in gg. Senčor Milan, Thorauschk Avgust, Dolenc Anton, Paternost Hinko, Novak Anton.) — Perko Andrej 1 K, Zupan Viktor 2 K, Rusijan Josip 1 K, Mavrič Andrej 1 K, Krainer Franc 1 K, Seliškar Dragotin za prodane razglednice 10 K, Kogej Jernej, za prodane razglednice 5 K, Auscek Anton, za prodane razglednice 10 K, Pikel Gregor, za prodane razglednice 5 K, vsi v Postojni; Durjava Alojzij, Matenjavas, za prodane razglednice 10 K, Ogrizek Ivan, Orehek 1 K, Likon Ivan, Staravas 1 K, Morel Jakob, Hraše 1 K; Paternost Franc 40 v, Neimenovan 60 v, Dereani Minko 40 v, Ditrich Ludovik 50 v, Dekleva Eduard 60 v, vesela družba v Narodnem Hotelu, 1 K 20 vin, vsi v Postojni; Likon Ivan, Staravas 1 K, Dekleva Leopold, Buje 5 K, Jurca Andrej, Postojna 2 K, Špilar Ludovik, Št. Peter 2 K, Penko Matija, Št. Peter 2 K, Zafred Matija, Št. Peter 2 K, Berne Anton, Selce 2 K, Ambrožič Matija, Novosušica 2 K, Preostanek cehe pri g. Bernetu v Selcah 40 z, Neimenovana gospica v Postojni 5 K, veselo omizje pri gosp. Baraga v Postojni 1 K, kvartopirec v Divači 44 v, slav. občina Razdrto 40 K,

G. Pikel, dobitek tombole v Matenjivasi zdražbal 6 K 40 v, čisti dohodek o prodaji vina in klobas v jami za Binkošti 388 K 67 v, omizje pri Sajovicu v Stari vasi 2 K 28 v, omizje pri Ambrožiču v Postojni 1 K, Dekleva Franc, Slavina, Petrič Heliodor v Postojni 1 K, Žorž Andrej v Postojni 1 K, Pičman Aleksander v Postojni 1 K. — (Popravek: Jěsih Franc iz Ljubljane je daroval 2 K, ne 1 K, kakor je v 5. številki izkazano.) — Kranjski podružnici za Prešernovo kočo: Nabiralniki: 1) Gostilna Jeglič na Selu 21 K 66 v (med temi darovala po 4 K: Fr. Holzhacker, zobotehnik v Kranju, in Žane Vernik, trg. iz Ljubljane); 2) gostilna Jezeršek v Kranju 2 K 28 v; 3) gostilna Joštar v Kranju 4 K 53 v. Nadalje: na 2. podružničnem izletu pod geslom »Harmonike zadone, pa kronce skup lete« 4 K 44 v; »Dijete« (daruje Bolča) 5 K.

Občni zbori. (Konec.) — 10. *Tržaške podružnice.* — Vršil se je dne 13. marca v restavracijskih prostorih hotela »Balkan« ob častni udeležbi planincev. Zborovanje je otvoril podruž. nač. dr. Matej Pretner s pozdravom navzočim članom ter je zahvalil vse one, ki so tudi v minulem letu pripomogli do tako krepkega razvitka podružnice. — Nato se je prečitalo letno poročilo, ki ga je sestavil g. taj. Oroslav Pretner. Poročilo izpričuje, da je podružnica tudi v minulem letu marljivo delovala. Izvršila je razna zaznamovanja, jih prenovila ter postavila več kazipotnih tabel. Pozornost je obračala nele na nadzemske, temuč tudi na podzemske divote — veličastni jami »Ces. Rudolfova jama« v Divači in orjaški jami »Dimnice« v Slivjah. Napredek obiska v prvi kakor tudi vztrajno delo za pristop v drugi sta podružnici v čast. Da ponudi svojim članom tudi zabave in razvedrila, je podružnica priredila razne izlete, ki se jim je v minulem letu pridružila prva velika prireditve: planinski ples. Izpal je sijajno v vsakem oziru. Izleti so se priredili na Trstel, v Branico, Čaven, Kucelj, Trnovski gozd, Črno prst, Oglej, v Idrijo itd. Da so pa naši planinci tudi kos visokim vrhovom snežnih planin, o tem pričajo njih poleti, ki so se vršili na Karavanke, Julijske Alpe in celo divje Dolomite. Tržaška kolonija se je ponastanila letos prvič za mesec dni tudi na romantičnih Ziljskih planinah, odkoder se nudi planincem nele razgled po osmih slov. planinah, Gorjanski, Zahomski, Bistriški, Blaški, Goriški, Brški in Ukovski, temuč tudi na visoki Montaž, Mangart, Kanin in njih sosede. — Poročilo se spominja tudi vseh dobrotnikov; v prvi vrsti se zahvaljuje »Tržaški posojilnici« in hranilnici za velikodušen dar, slov. časopisju, posebno pa uredništvu »Edinosti«. Poročilo zaključuje z iskrenim pozivom na vse, ki ljubijo bisere naše domovine, da se pridružijo delu te postojanke. Tajnikovo poročilo je bilo enoglasno sprejeto.

Nato je poročal upravitelj Slivarske jame »Dimnice«, gosp. I. Hočever, o napredku dela v tej jami. Omenjal je težkoče, s katerimi se je moral odbor pred pričetkom dela boriti, danes pa že zremo pred seboj izvrsten veličasten vhod v »Dimnico«, obstoječ iz v skalovje izdolbene galerije, ki se trikrat ovije po 40 metrov globoki odprtini. Pričelo se je tudi že z delom raznih poti v jami, vendar bo še mnogo dela in truda ter stroškov, preden se izvrši ves notranji načrt. — Poročilo omenja tudi g. c. kr. učit. Čeha in posestnika ter trg. g. Bubniča, ki sta mnogo pripomogla podružnici v tem njenem delu. Tudi to poročilo je bilo soglasno in pohvalno sprejeto. — Zatem je poročal g. I. Baudel o Divaški jami. Jamo je posetilo blizu 1000 obiskovalcev, med temi mnogo tujcev iz Nemčije, Francije, Ogrske i. t. d., ki so se vsi čudili krasotam tega podzemskega doma. V jami so se napravila tudi razna nova pota, po-

množila se je razsvetljava, postavile razne napisne table i. t. d. Dohodkov je bilo od jame 1416/53 K; stroškov 1134/28 K; gotovine v blagajni 282/25 K. S tem je jama prispela tudi svoj prvi dobiček. Poročilo izreka zahvalo tudi svojemu zaupniku in nadzorniku v Divači, g. Viktorju Maganji, predsednik pa ji je pridružil zahvalo upraviteljema jame, g. I. Hočevarju in g. I. Baudelu.

Konečno poda še blagajnik I. Zwitter poročilo o dohodkih in stroških podružnice, ki je bilo enoglasno sprejeto. K zadnji točki sporeda se je oglasil g. Hochmüller ter je z veseljem pozdravil točko tajnikovega poročila, kjer se omenjajo krasne Koroške planine, ki so si jih izbrali nekateri slov. Tržačani za letovišče. Zanimanje za te krasne planine naj bi se bolj zbuvalo! Ko se je še zborovalec g. I. Furlani obrnil do odbora z nakaterimi nasveti in poročili, je zaključil načelnik občni zbor s pristržno zahvalo vsem udeležencem.

11. *Kranjskogorske podružnice*. — Vršil se je v nedeljo 14. marca t. l. v prostorih hotela Mangart v Ratečah in je bil kljub skrajno slabemu vremenu in 2 m snega dobro obiskan. G. načelnik, dr. Tičar, otvori zborovanje, pozdravi navzoče, posebno dame iz Žirovnice. Nato pojasni, zakaj podružnica v minolem letu ni več storila, in opiše njen sedanjí položaj. Razvil je svoj program z motom: Nobene pedi svoje, domače zemlje tujcem brez boja. Koncem svojega govora se spomni umrlih podružničnih članov, gospice Kristine Ambrožič in Ivana Primožič. Iz poročila tajnika in blagajnika g. Petrovčiča posnamemo sledeče: Ker se na občnem zboru v Mojstrani ni mogel doseči sporazum med člani iz Jesenic in iz Doline, so se na drugem izrednem obč. zboru v Kranjskigori, dne 5. julija 1908, izpremenila pravila v toliko, da je odslej podružnični sedež v Kranjskigori. Ta pravila so potrjena z razpisom deželne vlade z dne 24. januarja 1909. št. 215. Vendar je kljub izpremenjenim pravilom želeli, da bi Jeseničani zopet pristopili k podružnici; odbor si bo prizadeval poravnati spor. Odborove seje so bile tri. Odbor se je obrnil na več podružnic s prošnjo, da bi skupno z nami napravile kako planinsko kočó ali kaj drugega v naših alpah. Nekateré podružnice imajo denarja, a nimajo planin, kjer bi delovale. Odgovorila ni do danes še nobena. Odbor je sklenil, po večjih in važnejših kranjskih in tudi čeških kolodvorih razobešati reklamne table s kranjskimi slikami fotografa Pavlina. Na kolodvorih v Ratečah, Dovjem in Kranjskigori pa se napravijo table z napisi in skicami vseh ondotnih izletov in tur.

Podružnični odborniki so zaznamovali pota iz Rateč v Podklošter; iz Kranjske gore na Strmec, Vojščico, do slapa Črne vode in v kamin na severni steni Škrlatice. Po zaslugi g. Jos. Zupana iz Podkuž je Dovška občina dovolila zaznamovanje poti iz Vrat na Rogico in Škrlatico. Vsa čast tudi vrlemu Dovškemu občinskemu odboru! V področju podružnice je obnovil markacije na Srednjo in Visoko Ponco iz Planice od slapa Nadiže g. dr. Švigelj iz Ljubljane, v spremstvu vodnika Kurija iz Rateč. Dr. Tičar in dr. Tominšek sta poiskala in ogledovala prostor za kočó v Krnici pod Razórom, dr. Stojc in Petrovčič sta pa iskala novih stez in dostopov v gorskih skupinah Škrlatice in Ponce. — Člani so tekom leta priredili dva izleta: v Planico in Vrata. Predsednik in tajnik sta šla pozimi večkrat v Planico opazovat plazove, da bi mogla določiti povsem varen prostor za gradbo kake planinske kočé. — Članov je bilo 67 (od teh 32 novih) in 1 ustanovnik, g. župan Jálen. — Začetkom leta je bilo v blagajni 10/93 K, koncem leta pa po odbitih stroških za »Plan. Vestnik« in dr. 483/89 K. Radovljiška posojilnica je darovala 100 K.

G. Zupan je pripomnil k tajnikovemu poročilu, da namerava Osrednji odbor napraviti reklamne table na kolodvoru na Dovjem in da tega torej ne bo treba delati podružnici. — Po daljši debati v zadevi mostu na Potokih, v katero so posegli gg. Kunaver in drugi, in po poročilu revizorjev je gospod načelnik zaključil zborovanje. — Po zborovanju je sledila živahna prosta zabava z lepim petjem dobro izvežbanega kvarteta vrlega gosp. Ruta. P.

12. *Soške podružnice.* — Vršil se je dne 22. aprila v Tolminu. Došlo nam poročilo objavljamo doslovno: »Tajnik je podal poročilo o društvenem delovanju; s posebno pohvalo je omenjal živahno gibanje goriškega odseka z g. prof. Jak. Zupančičem na čelu. — Iz blagajnikovega poročila smo povzeli neodpuščeno brezbržnost društvenih članov pri plačevanju doneskov. Zastanki znašajo celih 1500 K. Občni zbor je sklenil pozvati vse, naj plačajo, drugače se zneski potirjajo s tožbo. Zato tudi na tem mestu vljudno prosimo: poslušite se pravkar prejetih položnic in pošljite podružnici, kar ste dolžni! . . .

Sklad za S. Gregorčičevo kočjo je narasel na ok. 2000 K; p. n. člani podpirajte nas, da se vrh našega Krna čimprej dvigne planinski dom!

Odbor je ostal z malimi izpremembami stari, tajništvo prevzame c. kr. davčni pristav g. Kavčič, ki je prišel v odbor mesto g. Golja, blagajno pa dosedanji tajnik g. Kutin. Načelnik ostane g. dr. Gruntar, a mesto g. J. Abrama je prišel v odbor g. Jul. Pavliček. — Lepa hvala Aleksandru za njegov trud in nehvaležno delo, ki ga je imel z blagajništvom. Upamo, da mu ga kmalu spet izročimo.«

13. *Koroške podružnice.* — Vršil se je dne 20. junija 1909 v Celovcu v benediktinski kleti, kjer je otvoril zborovanje načelnik, državni in deželni poslanec g. Grafenauer, ki je pozdravil navzoče zborovalce ter dal besedo tajniku in blagajniku, da poroča o delovanju podružnice in o njenem finančnem stanju za leto 1908.

Tajnik in blagajnik g. dr. Jos. C. Oblak je podal nato poročilo tajništva in blagajništva. Društveno delovanje se je omejevalo na markiranje potov in postavljanje kažipotov. Posebno je omeniti delovanje g. učitelja Svanjaka v gorovju, ki leži med Pliberkom, Labodom in Spod. Dravogradom ter se koncentruje v Strojni. To gorovje leži v središču slovenskega ozemlja, v Podjurski dolini, in je v turističnem oziru še malo znano, dasi je najlepša gorska skupina na Spodnjem Koroškem. Da je zvezana v središču tega gorovja ležeča Strojna po markiranih potih s Prevaljami, Labodom, oziroma Spod. Dravogradom, je zasluga g. učitelja, ki mu je predlagal tajnik priznanje in zahvalo občnega zbora, kar se je tudi enoglasno sprejelo.

Finančno stanje je ugodno, ker se društveno premoženje množi ter prejemki presegajo, kakor lansko leto, tudi letos izdatke (407 K dohodkov in 178 K 43 v izdatkov). Nakupljeni svet v Zajezeri se dobro obrestuje ter presega daleč vrednost kupne cene 2250 K.

Dalje se je g. tajnik spominjal v svojem poročilu tudi umrlih dveh članov, odličnih slovenskih rodoljubov: g. Alojzija Legata in Franca Ellerja. V znak žalosti in častnega spomina vstali so vsi navzoči zborovalci.

Po odobrenem tajniškem in blagajniškem poročilu se je vršila debata glede načrta za delovanje Koroške podružnice. Razpravljalo se je o eventualni stavbi v Zajzeri, o povzdigu turisticke na Višarjah, o delovanju v dolini, zlasti glede povzdige prometa s tujci ter poduka slovenskih gostilničarjev in lastnikov

prenočišč ter letovišč v slovenskem delu Koroške. Vnela se je zelo zanimiva in živahna razprava o teh točkah, katere so se udeležili gg. Grafenauer, mons. Podgorc, Novak, Ferjančič, dr. Silan, Smodej, dr. Kotnik in dr. Oblak.

Nato se je izvolil namesto preselivšega se odbornika g. Juga v odbor g. Podgorc.

Ker se ni nihče oglasil k besedi, je zaključil načelnik zborovanje.

14. *Osrednjega društva*. Kot izpopolnilo k kratkemu poročilu v 5. številki objavljamo glavne točke iz izvestij tajnika in blagajnika. Tajnik g. Jos Hauptman, je poročal v glavnem sledeče: Delovanje smo spremljali z obvestili v »Planin. Vestniku«, tu podamo le skupni pregled delovanja v letu 1908.

Vse društvo je imelo koncem leta 2709 članov, in sicer Osrednje društvo 782, 19 podružnic pa 1927. Število članov Osrednjega društva se je pomnožilo za 139, podružnice pa so jih izgubile 101. Ustanovila se je ena nova podružnica, in sicer v Trziču, ki pa še ni pričela delovati.

Preteklo leto nam je nemila smrt pokosila 6 članov in sicer gg.: Frana Raktelja, šolskega ravnatelja v Ljubljani, Egidija Jegliča, trgovca in posestnika na Selu, Frana Kollmana, trgovca v Ljubljani, Henrika Ulricha, pristava tobačne tovarne v Ljubljani, Franca Kadilnika, starosta slovenskih planincev in največjega dobrotnika našega društva, ter Romana Waschica, stavbnega svetnika v Ljubljani.

Odbor je imel 53 sej, poleg teh pa še več odsekovih sej in posvetovanj. V odborovih sejah se je rešilo 842 vlog in dopisov.

Največje in najvažnejše naše delo v preteklem letu je bilo povečanje Triglavske koče na Kredarici. Ta koča se je v preteklem letu povečala in preuredila. Od meseca marca do maja se je spravljal les za novi del koče iz Gornje Krme na Kredarico. Novi del je 8 m dolg in 1.70 m širji kot stari del koče; notranji prostori so se preuredili v več malih sobic; v koči bo prostora za 56 prenočevalcev, kar bo zadoščalo za kakih 10 let. Stavba je v surovem končana in je upati, da bo v pričetku bodoče sezone turistom na razpolago. Pri tem naj omenimo, da so nekatere rodoljubne slovenske turisticje obljubile preskrbeti notranjo opremo za nekatere sobe.

Otvorili smo novo pot na Prisojnik. Ta pot vodi iz Trente najprej skupno s potom na Razor, krene od »Korit« kvišku in drži strmo proti Kranjski planini, potem vodi proti grebenu in končno v Prisojnikove stene. Služila bode pot tudi za zvezo Prisojnika z Razorom. Izvršil jo je društveni zaupnik in vodnik Tožbar s trentskimi delavci. — Tudi je Osrednji odbor zaznamoval več potov nanovo, mnogo zaznamovanj je obnovil in opremil z napisi.

Osrednji odbor je dalje sklenil, da bo porabljal in da naj tudi vse podružnice porablja pri zaznamovanih potih enotne tablice in sicer kovinaste z vzbočenimi črkami. — Kadilnikovo kočjo na Golici, ki je v oskrbi Osrednjega društva, smo popravili: napravila se je veža ob vhodu, veranda se je obila, zmanjšala so se okna in priredila dvojna okna, postavile stopnice iz verande v I. nadstropje i. dr.

Sklenili smo, da se izvede zavarovanje po našem društvu avtorizovanih vodnikov proti nezgodam in ustanovi pokojninski zaklad. Tozadevno se vršijo še poizvedbe. — Na namestništvo v Trstu smo ponovili prošnjo, da se dopusti posredovanje našega društva pri povrzanju vodnikov. — Naš odbor je tudi sodeloval pri razstavi Deželne prometne zveze za časninarskega shoda

v Ljubljani. — Natisnil se je popoln seznam koč našega društva, ki se razpošilja v svrhu reklame. (Nekoliko preurejenega ga prinašamo tudi mi v današnji številki na str. 150. — *Uredništvo.*)

Dne 8. septembra 1908 se je vršila v Ljubljani konferenca slovanskih turistovskih društev, ki so se je udeležili zastopniki Slovencev, Čehov, Rusov in Poljakov. Konferenca je sklenila, da se ustanovi zveza slovanskih turistovskih društev. Te konference se je udeležil zastopnik našega odbora. Ker pa se ta zveza ne more takoj ustanoviti, odnosno ne more takoj pričeti z delovanjem, a je vendar važno, da se storijo takoj koraki k zbližanju slovanskih turistovskih društev, je naš Osrednji odbor sklenil, pošiljati vsem slovanskim turistovskim društvom vse svoje publikacije in poročila ter jim je ponudil tudi vsakovrstne informacije za potovanje v naših krajih. Poslali smo vsem slovanskim turistovskim društvom po en izvod naših publikacij in našega glasila »Planinskega Vestnika« s pripomnjo, da bomo »Planinski Vestnik« pošiljali nadalje redno, ter s prošnjo, da naj tudi ona društva pošiljajo nam svoje publikacije in letna poročila. Nekatera društva so se temu vabilu že odzvala.

Ker je bivši urednik Pl. Vestnika, g. Anton Mikuš, odložil uredništvo, se je poverilo g. profesorju dr. Josipu Tominškemu. Odstopivšemu uredniku izreka tudi občni zbor pristrčno zahvalo za dolgoletno poslovanje. — Zajedno se je sklenila za bodoče leto preureditev »Planinskega Vestnika« v tem zmislu, da se mu razširi obseg in zboljša oblika, da se tiska na finešem papirju in bo opremljen s slikami. Glavo za ovojno polo je napravil akademični slikar Smrekar. List pošiljamo brezplačno do malega vsem slovanskim listom, ki ponatisnjujejo poročila o našem delovanju. List zelo ugaja in čuli smo mnogo pohval.

Naše društvo je dalo napraviti kositarske kasete za spominske knjige, ki so namenjene za višje važnejše vrhove; te kasete se bodo pridrile v tekočem letu na določene vrhove.

Kočo na Kamniškem sedlu, ki je od lanskega leta v oskrbi Osrednjega društva, je v preteklem letu silni vihar razkril, odtrgal in odnesel ji večji del kositerja, s katerim je bila krita. Poškodbo smo dali popraviti, a vzlic močni pritrdbi je vihar po zimi pločevino zopet odtrgal ter kočo odkril. Sklenili smo, da se kočja krije z macesnovimi škodljivkami. Potreben les za škodljivce nam je mestna korporacija v Kamniku dala na licu mesta na razpolago, za kar se ji zahvaljuje tudi občni zbor.

Turistovsko kočjo v Kamniški Bistrici smo vzeli v zakup za dobo 6 let. Uredi jo bomo, kolikor mogoče udobno in jo dobro oskrbovali. K temu zakupu spada tudi takomenovana Uršičeva kmetija, ki smo jo dali v podzakup dosedanjemu najemniku turistovske kočje. Upamo, da bomo s tem podjetjem povzdignili promet v tem krasnem planinskem kraju in pokrili izdatke, ki nam nastanejo. (Glej današnjo umetniško prilogo. — *Uredn.*)

C. kr. ministrstvu za domobranstvo smo na predmetno prošnjo izročili ključe naših koč, da jih morejo v slučaju potrebe rabiti vojaške patrulje in drugi.

Ko se je v severnih stenah Triglava ponesrečil dunajski turist Wagner, je dal naš odbor brezplačno na razpolago Aljažev dom vodnikom in dunajskim članom rešilne postaje, ki so ponesrečenega več dni iskali in bivali v Aljaževem domu; izražali so se zelo laskavo o naši oskrbi.

Bivšemu načelniku in na lanskem občnem zboru častnim članom izvoljenemu gospodu profesorju Franu Orožnu je Osrednji odbor priredil časten večer in mu izročil diplomu, ki jo je umetniško izvršil akadem. slikar Smrekar.

Da je mogel Osrednji odbor uspešno in v toliki meri delovati, je bilo treba vsestranske podpore. — Izvršujemo le prijetno dolžnost, ko se tudi danes napriscnejše zahvaljujemo vsem dobrotnikom in podpornikom. Vsa darila smo objavljali v našem glasilu. — Pristrčno se dalje zahvaljujemo požrtvovalnim sotrudnikom pri »Planinskem Vestniku«, planincem, ki so pomagali zaznamovati pota in postavljati table ter našim zastopnikom in zaupnikom. Iskreno se zahvaljujemo tudi cenjenim narodnim damam, ki so nas tako požrtvovalno in uspešno podpirale in vsem drugim neimenovanim požrtvovalnim dobrotnikom, ki so pripomogli, da je naše društvo tudi v tem letu uspešno delovalo in napredovalo.

Nato so se prečitala došla poročila o občnih zboreh tehle podružnic: Kranjske, Cerkljanske, Posavske, Litijske, Savinjske, Idrijske, Podravske, Kamniške, Tržaške in Kranjskogorske. Ostale dotlej niso bile vposlale poročil o svojih občnih zboreh. — Tajnikovo poročilo se je vzelo z enoglasnim odobranjem na in z zahvalo znanje. — Iz obširnega, temeljitega in zelo instruktivnega poročila blagajnika, g. A. Šušteršiča, zabeležimo zaradi pičlega prostora le zaključne številke. Skupni dohodki so znašali v l. 1908. 69.405 K 86 vin., stroški 69.253 K 64 v, torej je prebitka 112 K 22 v. Med dohodki so večje svote: prispevki članov 4529 K, naročnina, inserati in prispevki podružnic za »Planinski Vestnik« in za upravne stroške 2950 K 51 v, darila 3574 K 20 v, posojilo 14000 K, dohodki koč 12783 K 24 v in sicer: Orožnova 994 K, Triglavska 2631 K, Aljažev dom 4544 K, Kadilnikova 2251 K, Kamniška 1607 K, Vodnikova 694 K, prehajanli dohodki 29582 K 81 v. Med stroški so večje svote: za »Planinski Vestnik« 2618 K 43 v, za koč 11857 K 44 v, za adaptacijo Triglavске koč 14620 K 07 v, prehajalni stroški 32587 K 28 v, plačani računi 2596 K 24 v. Proračun za l. 1909 izkazuje dohodkov 22.112 K 12 v, stroškov 39.358 K 5 v, torej primankljaja 17.245 K 83 v. Pripomniti pa je, da tu ni vzeta v obračun nesreča z Aljaževim domom. -- Po predlogu revizorja g. Mejača se je dala blagajniku odveza in se mu je izreklo priznanje in zahvala za njegov trud.

Otvoritev koč. — Kocbekovo kočo bode tudi letos oskrboval Juri Planinšek iz Luč, otvori se 15. julija; Frischaufov dom pa je bil otvoren 29. junija.

Seznam društvenih planinskih koč. — Da si izletniki ob sezoni morejo izbrati v našem področju primerne ture, objavljamo ta seznam, ki nudi obenem pregled prikladnih potov in opozoritev na potrebščine za pot. Opozarjamo pa pri tej priliki tudi na »Seznam markiranih potov«, ki ga je kot lično knjižico (za 1 K) izdalo naše društvo. — Koče so sledeče: *I. V Triglavskem pogorju: 1. Aljažev dom* v Vratih (1000 m). Turistovski hotel. Zgrajen leta 1903., letos po plazu razrušen. Za letos ima društvo v najemu dr. Šlajmerjevo vilo, ki se bo oskrbovala, kakor doslej. — Lega: Ob vznožju Triglava v romantični dolini v Vratih, 2½ ure od železniške postaje Dovje (Lengenfeld). V krasnem kuloaru gorski velikani: Triglav (2863 m), Begunski vrh (2461 m), Cmir (2391 m), Stenar (2501 m), Rogica (2582 m), Škrlatica (2738 m). Kraj za planinsko letovišče. — Oskrba: od Binkošti do konca septembra; pivo, več vrst domačega vina, konserve in sveža jedila (vedno tudi sveže meso). Vodovod — kopališče. — Ture po

zavarovanih turistovskih potih: a) Tominšekova pot — Triglavsko koča na Kredarici 4½ ure — Triglav. b) Pot čez Prag — Triglavsko koča na Kredarici 5 ur — Triglav. c) Sedlo Luknja 2½ ure — Trenta 2½ ure. d) Križki Podi (Kriška jezera) 4 ure; od tod v Trento, na Razor, Stenar, Križ in v Kranjsko goro. — Poleg porušenega Aljaževega doma je zopet postavljena stara Aljaževa koča s skupnim ležiščem (za 6 oseb). Novi Aljažev dom pričnemo še letos graditi. 2. **Triglavsko koča** na Kredarici (2515 m). Zgrajena l. 1896, letos prenovljena. Lega: Na sedlu Kredarice tik nad Triglavskim ledenikom, eno pičlo uro pod vrhom Triglava. Razgled kakor z vrha Triglava (izvzemši na jugozahod). — Razdelitev (po prenovitvi): Klet in shramba — kuhinja, velika obednica, mala obednica, moško skupno ležišče (12 blazin) v pritličju — damsko skupno ležišče (8 blazin), 8 posameznih sob (6 po dve postelji, 2 po eno postelj) v prvem nadstropju — postrešje. Poleg koče kapelica (za Božjo službo). — Oskrba: Koča se oskrbuje od 1. julija do 15. septembra; pivo, več vrst domačega vina, konserve, sveža jedila (vedno tudi sveže meso). — Dohod: a) Dovje (Mojstrana) — Vrata (Aljažev dom) — Tominšekova pot, ali pot čez Prag-Kredarica 7—7½ ure. b) Dovje (Mojstrana) — skozi Kot-Peklo-Kredarica 7 ur. c) Dovje (Mojstrana) — skozi Krmo-Kredarica 8 ur. d) Srednja vas (v Bohinju) — Konjščica-Velopolje 6½ ure — Kredarica 2 uri. e) Srednja vas (v Bohinju) — Trstje-Velopolje 5½ ure — Kredarica 2 uri. f) Stare fužine (v Bohinju) — Voje-Velopolje 5 ur — Kredarica 2 uri. g) Bled-Pokluka-Konjščica-Velopolje 11 ur — Kredarica 2 uri. — h) Trenta — pot čez Komar-Dolič-vrh Triglava 7 ur — Kredarica. 3. **Vodnikova koča** na Velepoltju (1693 m). Zgrajena l. 1895. Lega: Na mičnem zelenem Velem polju, ob potih na Triglav iz Bohinja (glej Triglavsko kočo). — Razdelitev in oskrba: Koča ima kuhinjo, obednico s skupnim ležiščem (6 blazin) in podstrešje. Oskrbuje se od 1. julija do 15. septembra in je preskrbljena s pivom, vinom, konservami in tudi svežimi jedili (ne pa s svežim mesom). *II. V Bohinjskem pogorju.* 4. **Orožnova koča** na Črni prsti (1346 m). Zgrajena l. 1894. Lega: Na planini Lisci na severni strani Črne prsti, 2 uri nad železniško postajo Bohinjsko Bistrico, s krasnim razgledom na Bohinj in Triglavsko pogorje. — Razdelitev in oskrba: Koča ima kuhinjo, obednico, moško spalnico in damsko spalnico (12 blazin). Oskrbuje se od 1. julija do konca septembra; pivo, več vrst vina, konserve in tudi sveža jedila. — Dohod: a) iz Boh. Bistrice ali iz vasi Polje 2 uri; b) od Boh. jezera čez Gradico (1964 m) in po turistovski poti po grebenih čez vrh Črne prsti (1845 m) 8 ur; c) iz Podbrda (žel. postaja) čez vrh Črne prsti 5 ur; d) iz Hude južine (žel. postaja) čez vrh Črne prsti 5½ ure. 5. **Koča na Poreznu** (1631 m). Zgrajena l. 1907. Lega: Zidana koča leži na vrhu Porezna, lepe razgledne gore. — Dohod je iz postaje Podbrda (4 ure) ali iz Cerknega (4 ure). — Razdelitev in oskrba: Koča ima kuhinjo, obednico in skupno ležišče (8 blazin) ter podstrešje. Oskrbuje se ob nedeljah in praznikih od 1. julija do konca septembra; vino, pivo, konserve. 6. **Pirnatova koča** na Javorniku (1200 m). Zgrajena l. 1906. Koča leži ob vrhu Javornika nad Idrijo; manjša turistovska koča z ležiščem za 6 oseb, ni oskrbovana. *III. V Karavankah:* 7. **Kadilnikova koča** vrh Golice (1836 m). Zgrajena l. 1905. Lega: Prostorna koča leži prav na vrhu Golice, ki je znana po svojem razsežnem razgledu, enem najlepših v naših Alpah, in po svoji flori. Najboljši dohod je iz Jesenic (4 ure) ali iz Podrožčice (5 ur). Pristop je lahek. — Razdelitev:

Klet — kuhinja, obednica, moško skupno ležišče (10 blazin), damska spalnica (6 postelj), veranda v pritličju — 4 sobe (z 2—5 posteljami) v prvem nadstropju. Oskrba: Koča se oskrbuje od Binkošti do konca septembra; pivo, več vrst vina, konzerve in vsa sveža jedila (tudi sveže meso). 8. **Koča na Begunjščici** (1550 m). Zgrajena l. 1908. Lega: Na južnem pobočju Begunjščice, 3 ure nad Begunjami pri Radovljici. Razdelitev in oskrba: Koča ima kuhinjo, obednico in 2 spalnici (za 12 postelj). Oskrbuje se od 1. junija do konca septembra; pivo, vino, konzerve, pa tudi sveža jedila. IV. V *Savinjskih planinah*: 9. **Bistriška koča**, glej današnji opis z umetniško prilogo in opis v zadnji številki. 10. **Kamniška koča** (1900 m). Zgrajena l. 1906. Lega: Na vrhu Kamniškega sedla, kjer je glavni prehod iz Kranjskega v Solčavski okraj; pot vodi iz Kamnika po Bistriški dolini do izvira Bistrice (pri Uršiču) k Bistriški koči — do sem 3 ure; po zložni (deloma jahalni) poti se dospe na vrh sedla v daljnih 3 urah; s sedla vodi krasno izvedena nova turistovska pot na planino Okrešelj (pod Rinko) do Frischaufovega doma $1\frac{1}{2}$ ure in potem v znano romantično Logarsko dolino (do Logarja 2 uri). Koča ima krasen razgled po Savinjskih planinah in v Logarsko dolino ter na jug po ravninah proti Ljubljani. — Razdelitev: Klet in shramba — kuhinja, velika obednica, moška spalnica (10 postelj), damska spalnica (4 postelje) v pritličju — skupno ležišče (za 10 oseb) v podstrešju. — Oskrba: Koča se oskrbuje od 1. julija do 15. septembra; pivo, vino, konzerve in sveža jedila. — Ture: na Brano 1 uro, na Planjavo 2 uri, čez Planjavo na Ojstrico 5 ur, na Okrešelj $1\frac{1}{2}$ ure, čez Tursko goro na Skuto 6 ur. 11. **Frischaufov dom** na Okrešlju (1400 m). Zgrajen leta 1908. Lega: Na prijazni planini Okrešelj, ki leži približno $\frac{1}{2}$ ure nad slovitim slapom Savinje, v vznožju Rinke; tukaj je križišče potov na Kamniško sedlo ($1\frac{1}{2}$ ure), čez Turski žleb na Skuto (5 ur) in čez Savinjsko sedlo na Koroško (na Češko kočo). V krasnem kuloaru so vrhovi: Štajerska Rinka (2276 m), Mrzla gora (2208 m), odrastki Turske gore (2246 m), Brana (2247 m), Planjava (2392 m) in Ojstrica (2350 m). Kraj za planinsko letovišče. — Razdelitev: Klet — kuhinja, velika obednica, mala obednica, oskrbnikova soba v pritličju — 6 posameznih sob (z 1—3 posteljami) v prvem nadstropju — veliko skupno ležišče (20 blazin) v podstrešju. — Oskrba: Frischaufov dom se oskrbuje od 1. junija do konca septembra; pivo, več vrst vina, konzerve in sveža jedila (tudi sveže meso). Vodovod. 12. **Češka koča** na Ravneh (1600 m). Zgrajena l. 1900. Lega: Na zeleni terasi pod masivom Grintavca in Kočne nudi krasen pogled po grebenih Kočne, Grintavca, Dolgega hrbta in Skute in na sever razsežen razgled po Koroški deželi. Kraj za planinsko letovišče. — Razdelitev: Klet in shramba — kuhinja, prostorna obednica, 3 posamezne spalnice (s 3—4 posteljami) v pritličju skupno ležišče (8 blazin) in 1 posamezna soba v podstrešju. Koča je zgrajena in opremljena v slogu čeških kmečkih hiš. — Oskrba: Koča je oskrbovana od 1. julija do 15. septembra; vino, pivo, konzerve in vsa sveža jedila (tudi sveže meso). — Dohod in ture: Najboljši dohod je z Zgornjega Jezerskega na Koroškem ($2\frac{1}{2}$ ure). Do Jezerskega je poštna zveza iz Kranja in iz Bele na Koroškem. Od Češke koče vodijo zavarovani turistovski poti: a) na Kočno (2541 m, bolj težavno) 6 ur; b) čez Mlinarsko sedlo na Grintavec (2559 m) 4 ure; c) čez Mlinarsko sedlo na Skuto (2530 m) 5 ur; d) čez Mlinarsko sedlo in čez Pode na Kokrsko sedlo 5 ur; e) čez Vodine in Savinjsko sedlo na Okrešelj 3 ure; f) na Babo (2154 m) 4 ure. 13. **Kocbekova koča** (1800 m) pod Ojstrico.

Zgrajena l. 1898. Lega: Na Molički planini v sedlu med Ojstrico in Velikim vrhom s pogledom na ta dva vrhova in Robanov kot. Od kočje je $1\frac{1}{2}$ ure na vrh Ojstrice (2350 m) po krasno nadelanem turistovskem potu. — Dohod: a) iz Luč preko Lučke kočje 7 ur; b) iz Luč preko Planinšeka in Vodol 7 ur; c) iz Logarske doline čez Škarje 7 ur; d) iz Kamnika po Bistriški dolini in ob Beli čez Presedlaj in Korošico 8 ur; e) od Kamniškega sedla čez Planjavo in Ojstrico 6 ur. — Razdelitev in oskrba: Koča ima kuhinjo, obednico s skupnim ležiščem (za 10 oseb), klet v skali. Oskrbuje se od 1. julija do 15. septembra; pivo, vino in konserve. Poleg kočje lepo zidana jubilejna kapelica. 14. **Lučka koča** nad Lučami ob poti na Ojstrico (1500 m). 15. **Gornjegrajska koča** na planoti Menine (1400 m). 16. **Mozirska koča** na Golčki planini nad Mozirjem (1400 m). 17. **Hausenbichlerjeva koča** na Mrzlici nad Žalcem (1000 m). 18. **Jurkova koča** na Lisci nad Sevnico (900 m). 19. **Koča na Boču** nad Rogatcem (800 m). — Koče pod 14–19 imajo po 6 ležišč, zalogo provijanta, toda niso oskrbovane. — **v. Na Pohorju.** 20. **Ruška koča** (1300 m). Zgrajena l. 1907. Lega: Na prijazni planoti pod cerkvijo sv. Aneha (St. Heinrich) na Pohorju, 2 uri nad vasjo Ruše. Z bližnjega vrha krasen pogled po Mariborski okolici in sploh po Sp. Štajerskem. Prostorna koča ima klet, kuhinjo, veliko obednico in dve veliki spalnici. Oskrbovana je od 1. junija do konca septembra. Vino, pivo, konserve in sveža jedila.

Obzor.

Veliko veselico v prid Prešernove kočje na Stolu — priredi Kranjska podružnica S. P. D. v nedeljo dne 4. julija t. l. ob 3. uri pop. v Kranju (v Zvezdi.) — Vstopnina 40 vin., za dijake 20 vin. V slučaju neugodnega vremena se vrši veselica ob istem času in z istim sporedom v Sokolovi telovadnici.

Kranjska podružnica praznuje ob tej priliki tudi svojo desetletnico. V njeno proslavo izide na dan veselice slavnostna, s slikami opremljena brošurica,¹⁾ obsegajoča uvodno pesem, životopis rajnega podružničnega ustanovitelja in načelnika Janka Majdiča, zgodovinski in statistični pregled podružničnega delovanja v preteklem desetletju itd. Brošurico dobe vsi sedanji člani brezplačno. — Desetletnice svojega obstanka pa podružnica pač ne more lepše praznovati nego s tem, da si bo postavila letos po dolgih predpripravih na ponosnem Stolu svojo prvo planinsko postojanko — Prešernovo kočjo. Dne 1. junija t. l. so prvič zapele lopate na Malem Stolu, gradba vrlo napreduje in najkasneje 1. septembra t. l. bo kočja dogotovljena. — Z gradbo Prešernove kočje pa si je podružnica nakopala stroškov, ki daleko presegajo podružnično premoženje; treba bode najeti posojilo. Veselica dne 4. julija ima namen, da njen uspeh opomore gmotnim težkočam.

Poseben veselilni odsek, obstoječ iz dam in gospodov, je prevzel prireditel veselice in jo bo zasnoval tako, da bo ustrezno vsakršni zahtevi. — Dne 4. julija pojdite torej vsi v Kranj, ki ljubite gore, Prešerna — in prijetno zabavo!

¹⁾ Knjižica („Po desetih letih“) nam je bila v prvem odtisku vposlana v pregled. Sestavljena je jako spretno in lepo opremljena. Pozdravljamo jo kot važen prispevek k zgodovini našega planinstva.

Kraljeva sodba o Vratih. H. Costa poroča o svoji knjigi »Reiseerinnerungen aus Krain« (leta 1848), da je saksonski kralj Friderik Avgust prišel 28. julija 1841 z ljubljanskim muzejskim kustosom Freyerjem v dolino Vrata, (nekako tja, kjer je in bo stal Aljažev dom). Krasna panorama je kralja očarala. Kralj, dasi dobro znan z veličastnostimi planinskih scenerij, je izjavil, da prizorišče v Vratih daleko presega vse njegovo pričakovanje, in je, sedeč na skali, narisal v svojo beležnico pogled na Triglav. — Tako se je že pred več ko pol stoletja cenila naša krasna postojanka v obnožju starega Triglava.

Predavanje in skioptične slike. — Na predvečer zatvoritve razstave amaterskih fotografov Slov. Plan. Društva, dne 23. aprila t. l., je predaval v restavracijskih prostorih »Narodnega doma« v Ljubljani gospod Rudolf Badiura; podal je: 1.) živahen opis »Kriške planine«, »Krvavca« in obližja, z opozoritvijo na pomen teh planin za bodoči razvitek zimskega športa; 2.) spremljal je z značilnim komentarjem prikaze raznih slik in prizorov iz osrednje skupine »Savinjskih Alp«, predvsem prizore s Kočne, Grintavca, Skute in obrežja »Kamniškega sedla«. Za podstavo so služile predavanju krasne, barvaste skioptične slike iz zbirke baš razstavljenih originalov g. amaterja B. Brinška. — Predavanje je privabilo tolik krog društvenikov in planinskih prijateljev, da so napolnili vso sobo in os z živim zanimanjem in odobravanjem sledili predavatelju. — Zahvalo, ki mu je bila izrečena ob koncu predavanja, ponavljamo še tukaj, z željo, da bi nam v prihodnje še večkrat pripravil tako koristen in lep užitek.

„Razstava planinskih slik“. — Dodatno k poročilu v zadnji številki (zlasti str. 121) izpravljamo in izpopolnjujemo, da je gospod Knafelc poslal letos slike porušenega Aljaževega doma, a gosp. Fran Wratschko iz Trsta je razstavil 15 slik. Gospod F. Vesel, naš znanec iz lanske razstave, nas je nadalje prijetno iznenadil s 30 slikami, kojih tehnika je v vseh slučajih dovršena.

Pevsko društvo „Ljubljana“ — je priredilo dne 8. junija v prostorih hotela »Union« veliko veselico v korist novega »Aljaževega doma«. Vrt, velika dvorana in stranski prostori, vse je bilo ukusno in planinski veselici primerno okrašeno in preskrbljeno za tako mnogolično zabavo, da se je med mnogobrojnimi občinstvom hitro pojavilo razpoloženje, ki harmonuje z načinom planinskega življenja. Pevski zbor »Ljubljane« je v veliki dvorani skrbel za umetnost, na vrtu je pri pogrnenih mizah koncertovala »Filharmonija«, v stranskih prostorih so bili mični koticiki za prijatelje cvetlic, dobre pijače in dobrih jedi, ter neumoren kinematograf. Od 9. ure dalje se je razvil v polovici velike dvorane prav razkošen kmetski ples pri iskrih zvokih izvirne vaške kapele. — Veselica dela po prireditvi in po namenu čast prirediteljem, ki jim izreka S. P. D. svojo iskreno zahvalo. J. T.

O Binkošti na vrh Triglava — so skušali priti hrvaški turisti gg. prof. Pasarič, bančni ravnatelj A. Hercog in g. Auš. Skozi Krmo so bili prišli brez težave do Triglavske kočice na Kredarici; tu so se sešli z odbornikoma Osrednjega odbora S. P. D., gg. Fr. Jesihom in L. Rogljem, in so prenočili. Na Binkoštni pondeljek so se pod vodstvom g. Jesiha lotili vrha; prisekali so si stopnjice po ledu in snegu na vrh Malega Triglava. Dalje pa niso mogli, ker je bil čas že prekratek in ker je bila čez znani strašljiv greben proti Velikemu Triglavu nasuta široka plast snega in ledu, ki bi bilo vanj v nevarnem položaju treba skozi in skozi sekati stopinje. — Vrn li so se pogumni hribolazci skozi Vrata, in sicer po Tominšekovi poti, ki je bila zaradi obledenosti mestoma opasna. J. T.

Naše slike.

a) *Kadilnikova koča vrh Golice (1836 m)*. Ponosna stavba! Postavili smo jo vrh gore, ki slovi po svojem razgledu in po izredno krasni flori, ki pa je tudi najlažje pristopna izmed vseh naših višjih gorá. Tukaj je najboljša postojanka za vse tiste, ki hočejo ob majhnem naporu uživati krasoto visokogorskih krajin. — Kadilnikovo kočo prištevamo največjim planinskem zavetiščem, kar jih imamo v naših krajih, sploh pa je najboljša in najprimernejša koča v Karavankah, posebno znamenita vsled svoje lege. — Koča ima zidano klet, v pritličju veliko obednico, ločeno kuhinjo in shrambo, dvoje velikih spalnic in verando, v podstrešju pa čvetero sob z 2—5 posteljami in sobo za oskrbnika. Koča je oskrbovana od Binkoštij do konca septembra.

Slika nam kaže vzhodno pročelje koče ter pogled proti zapadu na slikovite vrhove Karavank, bolj v ospredju so Klek (1754 m), sedlo Rožčica (1595 m), Hruški vrh (1776 m) in Baba (1894 m), v ozadju pa (v sredini slike) impozantno pogorje Kepe (2144 m). Začenši pri koči, si slede na levo vrhovi tako: skalovito vrhove ob koči je pogorje Kepe, nato sledi široko sedlo Rožčica in nekoliko nad njim Klek; onstran sedla je v ozadju ostri stožec Babe in s temnejšim Hruškim vrhom se konča slika.

Pripomba. Imena vrhov so navedena tako, kakor jih dosledno rabijo domačini in kakor jih mora prevzeti geograf in turist. Spakedranke so imena, ki jih skuša uvesti Karavankengau v Celovcu in kranjska sekcija N. P. D. (»Kahlkogel« za Golico, »Hahnkogel« za Klek, »Rosenkogel« za Rožčico, »Frauenkogel« za Babo); tudi na spec. kartah so nekateri zaznamki napačni, odnosno celo zamenjani (Hruški vrh se napačno imenuje Rožica, dočim je Rožčica samo imé za sedlo).

b) *Bistriška koča*. Ob izviru Kamniške Bistrice (od sela Stahovice je dve uri zložne hoje po skoro ravnem, ob bobneči Bistrici vodečem gozdnem potu) sredi nebotičnih gora je precej razsežna planinska naselbina: borno Uršičevo domovanje (last Kamniške mestne korporacije), lovska hiša kneza Windischgrætza, lična kapelica in turistovsko zavetišče Bistriška koča. Ne najdeš lahko mičnejšega kraja v naših Alpah. Spodaj bujni travniki in njive, obdane s temnimi šumami; na južnozahadni strani visi kar neposredno nad dolino dolgo, temno pogorje Košutine in Kalškega Grebena s svojimi slikovitimi kôpami, stolpiči in stožci; na severu ti iznad grdega jarka, koder so se svoj čas skrivali rokovnjači, žuga ponosna Brana; najlepši pa je pogled proti severozahodu: tam se zavije gorski kot prav v osrčje Grintavcev in črez visoki rob Velikih Podov te pozdravljajo kraljica Skuta (2530 m) in nje ponižnejša sosedka Štruca (2464 m), grebeni Mlinarskega sedla in celo ponosni Grintavec (2558 m) je nekoliko pokukal preko širokega pobočja, ki ga veže s Kokrskim sedlom.

Slednjo skupino nam kaže naša slika (po fotografiji g. Ant. Gregorca); spodaj vidimo prostorno Bistriško kočo, ki jo ima sedaj v zakupu in oskrbi naše društvo. Nad njo je viden spodnji odrezek Brane, za njo sledi na levo bela Skuta, poleg nje nižja Štruca, nadaljnja široka vdolbina je Mlinarsko sedlo, na čigar levem robu gleda izza predgorja vršac Grintavčev.

c) *Slike iz doline Kamniške Bistrice*. — 7 jih je — so k članku profesorja Seidla natisnjene in razjasnjene v tekstu. (Str. 126 — 136).

Slovstvo.

Slovanský Turista — se imenuje nov češki časopis, ki izhaja v Kromerizu po dvakrat na mesec in stane na leto 4 K. — Časopis, namenjen pospeševanju nele planinstva, ampak tujkega prometa v slovanskih krajih in med Slovani, bo obračal veliko pažnjo tudi na naše slovenske pokrajine. Že prva številka prinaša slike Radovljice, Bleda in Kranjske gore z obsežnim tekstom in vse polno vesti, v katerih opozarja na naša ugodna letovišča, na naše hotele, planinska zavetišča itd. ter zaključuje eden članek s pozivom: »Vzhuru tedy na Slovanský jih (= jug)!«

„Planinske cvetke v podobah“. — S tem naslovom je izdal ljubljanski založnik L. Schwentner majhen rastlinski atlas žepne oblike, obsegajoč 96 barvanih podob naših najlepših in najnavadnejših planinskih cvetk. Kolikokrat naleti turist na mično cvetlico, samevajočo v skalnati razpoki ali pokrivajočo v družbi s sorodnicami kak mirni in plodni planinski kot. Vtrga jo nemara in vtakne za klobuk, a ne ve ji imena. Ta atlas pa mu omogočuje z lepimi podobami v prirodnih barvah spoznavo pisanih prijateljic gorá in mu pove v vsakem slučaju slovensko, nemško in latinsko ime. Atlas stane 80 h, po pošti 90 h, priporočen bodi vsakemu turistu. — Pripomnjamo še, da sta izšla v istem založništvu tudi dva druga taka atlasa, z isto ceno: 1.) »Metulji v podobah« (129) in »Hrošči in žuželke v podobah« (137).

Po desetih letih. 1899—1909. Izdala in založila Kranjska podružnica S. P. D. O tej lepi, ilustrovani slavnostni knjižnici poročamo zgoraj na strani 147.

Dr. J. T.

Poziv. — Pred leti si je neki planinec pri gospodu iz Ljubljane izposodil 3. del Freyerjevega zemljevida (Gorenjsko). Ker je naslov onega planinca neznan, ga v imenu dotičnega gospoda prosimo, naj karto vrne potom našega uredništva.

Od uredništva. — Današnja štev. ima podvojen obseg in je informativnega značaja; natisnili smo je nekaj večjo zalogo, da se bo mogla posebe prodajati (po 50 v). — Prihodnja številka izide po našem oznanilu (glej 2. stran ovitka) dne 1. oktobra. Z njo nadaljujemo članek gosp. J. Mlakarja, ki započne novo zabavno poglavje, in započeto važno razpravo dr. H. Tume »Nekoliko morfologije«.

Vsebina: — F. Seidl: Dolina Kamniške Bistrice. (S 7 podobami.) (Str. 125.) — Dr. med. Jernej Demšar: O solčni opeklini. (Str. 136.) — Dr. Fran Tomišek: Spomini in načrti. (Str. 141.) — Društveni vestnik: Novi člani (Str. 142), Darila (Str. 143), Občni zbor Tržaške (Str. 145), Kranjskogorske (Str. 146), Soške in Koroške podružnice (Str. 147) in Osrednjega društva (Str. 148), Otvoritev koč, Seznam društvenih planinskih koč (Str. 150). — Obzor: Veselica v Kranju v prid Prešernove koč (Str. 153), Kraljeva sodba o Vratih, Predavanje in skioptične slike, Razstava planinskih slik, Pevsko društvo „Ljubljana“, O Binkošti na vrh Triglava (Str. 154). Naše slike: Kadirnikova koč na vrh Triglava in Bistriška koč (umetniška priloga), 7 slik iz doline Kamniške Bistrice (Kamnik in gorsko ozadje, Predoselj z okolico, Preorez čez Predoselj, Prirodni most, Slap Kamniške Bistrice, Slap Orglice v Beli, Žagana peč — v tekstu str. 126—134) (Str. 155—156). — Slovstvo: „Slovanský Turista“, „Planinske cvetke v podobah“, „Po desetih letih“. — Poziv, Od uredništva (Str. 156).

Kadilnikova koča vrh Golice.

Bistriška koča.